ВАЛЕРІЯН ПОЛІЩУК

255

БІБЛІОТЕКА
Науково-дослідного інституту
українського книгознавства

КНИГА ПОВСТАНЬ

ВСЕУКРАЇТКОМ
ХАРКІВ—1922

ВАЛЕРІЯН ПОЛІЩУК.

КНИГА ПОВСТАНЬ

ПОЕЗІЇ
1919 — 1921
РОКІВ

ВИДАННЯ ВСЕУКРЛІТКОМУ
ГОЛОВПОЛІТОСВІТИ УСРР.

ХАРКІВ.
1922.

ДРУКОВАНО В КІЛЬКОСТИ ТРЬОХ ТИСЯЧ ПРИМІРНИКІВ У ДРУКАРНІ Н. К. О. КЕРУВАЛИ ВИПУСКОМ СКЛАДАЧІ: Ф. МАЛИНСЬКИЙ, П. І. ТИМЧЕНКО, Д. ОГУЛЬЧАНСЬКИЙ та ДРУКАРІ: А. ШЕВЧЕНКО, М. ГУДІЛІНА. ХАРКІВ СІЧЕНЬ 1922 РОКУ

ЖИВОТВОРЧИЙ ДУХ.

Сутінки гуснуть, як топлене сало,
Падають чорною повстю
На степ.
Мохнаті, таємні, як казка
Із уст Шехерезади.
Сонце недавно було,
Та мідним блискучим коржем
Погрузло у темний гречаний мед небокраю:
Ребром поринало, я бачив,
А ніч після того,
Мов чорна керея
Упала на землю.
Котиться віз.
Туркочуть колеса розмову масну,
Їх слухають восі і ланви—
А там—
Щось бованіє.
Стоїть кам'яна постать на могилі—
І чути:
Живе, дише, слуха,
І певно, у тьму встромила очі як уха:
От-от ворухнеться—
І прийде кінець...
А тут із неї—
Тихо
Знявся
Орел.

Фабрики, юрба, базар,
І сонце наче самовар
Сміється до асфальтів,
І тут царює осінь.
Тополі рядом золотих колон
Коло будинку стали,
А другою стороною
Приставлені до саду;
А він немов би тьмавий храм
Поринув у таїни,
І скиби золотих його руїн
З гілок упали вниз,
Мов ризи.
Пройшла повз мене дівчина
І посмішка її нахабно дратувала
Як клапоть білого паперу
На цитриновій галяві осіннього лісу.
Хтось іспражнявся і покинув.
І стало так немило,
Коли побачив напис: венеричний лазарет.
О, ні, ми підемо вперед,
Мы переборемо хвороби;
До волі як метелики на смолоскип
У млосний літній вечір
Цілою масою маніфестацій полинемо.
Нагріє, а не спалить нас огонь той,
Бо ми сини Залізняка і Гонти,
Бо крила наші з тонких
Пластинок криці,
Що загартована вогнями Революцій.
І хмарою підуть батьки з синами,
Що підростуть і родяться за нами
Бо їх наплодять нам жінки найкращі...
І знову прірва;

Знову пащі
Наставило життя роспатлане,
Бо в лазареті....
Там язви як гнилі карбункули шаріють в роті,
На тілі струпами з сметаною пливуть,
А з полового шворня,
Що у глибінь віків сягає через жінку,
Од роскладу колишеться смороду плинь.
Не фалльоси, а рани цілі:
Головка, здається, одпаде
Як шапочка з зогнилого грибка—
Лишень торкнись.
Це я галюцінную, скажете!
Гаразд!
Де ж наші діти?
А ось вони виходять чередою
З насіння людського тряских озер,
Що поналивані за сотні тисяч літ і поколінь.
Воно мов білок недовареного яйця
В мутно прозорі позверчувалось згустки—
І ти втокмачена душею й тілом
У ту мерзоту, жінко,
Зі срібним рокотом рулад пісенних твого голосу
Зі станом Кузнецової Марії
І поглядом Мадонни.
А скількі радости і пахощів весни
В твоїх обіймах—
І ти сьорбала горлом, бо родилась.
Уста, де цвіте крівава орхідея зараз.
Приймали, як причастя, сперму,
Що зібрала в собі
Всю отруту віків
Пороків батьківських
І похоті матерів.

Тебе згвалтовано Кіпрідо,
Не ніжним патосом Амура
А членом сіфілітика Європи.
А все таки
Невинні ці каліки капіталу.
Той порох живий на плянетарнім полі
Безодню чисел обхопити мріє,
І сачовичні зерна систем світів,
Роскиданих по широ зоряній,
Хоче роскусити.
Сягає кроками мільйонолітніх плинів світла,
Щоб розгадать буття Касіопеї
Мене ж росчавлюють як плазуна ті числа
Без меж і без ідеї.
Жовтавих лип кружала воскові
Що розімліли й воском листя тануть
У багряницях полум'я заходу і осик
Це все пройде і все порине у Нірвану.

СИЛА ВІРИ.

Яка велика сила віри!
Вона старенька хвора на тиф,
Рідні—нікого нема.
Лишається одна надія на бога.
—„Не йдіть, кажу, до церкви:
Застудитесь—умрете".
—Дарма—
Усе одно смерть прийде:
Хоча до нього прихилюсь!"
І пішла.
А ми всі, що віримо в революцію,
Хіба ми такі непохитні?
Скажіте,
Де ця гранітна віра наша, де?
...Під Ки'вом в окопі...
...На Перекопі...
Озвалось луною
Долиною.

ОДНА МИСЛЬ.

Блаженна друга,
Бо вона зогріває й приймає те,
Що роспустилося мов пуп'янок
Для першої.

В РЕВОЛЮЦІЮ.

Блажен, хто може горіти.
Бо після нього залишиться попіл,
А не гній.

НОВІ ЧАСИ.

І час новий прийшов.
Хоч звареним струхлілим стовбуром нас трохи притиснуло,
Проте революційний рух рециною проніс
Думки загнившого намулу!
Ударом грому
До преісподньої роскидано богів..
І замість парфюмерних магазинів,—
Ряд будівель—минулого могил,
Вже не потрібних більш нікому...
І не знайти у нас
Вже Тартарена Тарасконця,
Бо кожний час
Несе нам справжній бій за істнування.
Без дров, без хліба, без огню...
І співробітник редакційний зимове мучить сонце,
Наставивши запалююче шкло
На скручену з газети і махри цигарку...

І за пів фунта цукру
Своєї милої крицеву душу полоню...
А робітник гука: „огню іще, огню, сірчаного огню!"
Щоб мир запалав,
Щоб дух повстання залляв,
Спалив усе старе мов лава.
І бачу на Хрещатику фізіономію татарську;
Зелений шлем махає кляпами под косорізним оком,
А на чолі червона кармазинова зоря...
І все ж таки ми Захід потолочим,—
то не зря!

ЛІТНЄ.

Іду полями бадьоро.
Простір зелений навколо.
Сонце.
Полотниці:
—Котра година, товаришу?
—Друга.
І далі пішла дороги
Сіра смуга
Під ноги.
Теплий вітер пругко
Притискається до грудей моїх,
Наче персами дівчина.
Чує, чує ухо,
Як десь стрижуть далеко ножичками колоски.
Темна тінь від хмари
Пробіжить полями,
У розділ загляне

Вирине на гору знову,—
Мов чорнильна пляма
На зеленому папері розіллється.
Далі полем чепуриться
Молоденька гречка.
Між зеленим житом
Наче хтось роскидав клаптики червоні
Маки, маки, маки...
Наче устонька у тої жінки молодої,
Що з обличчам біло-матовим.
То вона мені казала:
„Як була маленькою,
Ой і плакала ж я, плакала,
Коли батенька побачила за гратами.
А багаті каси ті казенні
Та не грати то тюремні,
Татко за гратами
Якись гроші виплачує...
Не знаю—тай плачу я, плачу я,
Чого татка посадили у клітину
Мов звірину“?..
Люде, люде! Нащо ви з замками й без замків
за гратами,
Як тут лан широкий у квітках—
Вільний я посеред поля
Наче птах.
Полуденники і бджоли
У горі між сонцем і житами
Монотонний спів провадять
На одній струні...
Ось волошка дивиться благанно.
—Хочеш, квітонько, до мене ти на груди?
—Я до Сонця хочу... А до тебе—ні!..

КОЛОС МЕМНОНА.

Страбон росказував...

Коли сонце виринало
Із пустинь Лівії,
Звуки колоса Мемнона
Зустрічали промінь сонця
І котились по над Нілом.
Сонце Міці запалало
І мечами огневими
Розсікає хмари-дими
Над безмежними полями.
В серці—радісні тромбони.
Наберу повітря в груди,
Крикну колосом Мемнона:
„Сонце... ранок, люде!“
Пролетарю ти—роскутий!
Можеш сміливо дихнути!
Вийди на простори
Сонечко зустріти:
Хвиля котиться червона
По цілому світі.
Сонце, волю зустрічати,
Гей, виходь, мій брате!

ВОСКРЕСІННЯ ДІОНІСА.

Людмилі Пилипенко присвячую.

В час, коли все кинулось сторч головою в боротьбу,
В час, коли маси пішли в кривавий огонь,
Ми хочемо на хвилину побуть
Остронь.
Нехай летять, нехай поспішають, ми трохи приостанемось:
Ще довгий спереду наш шлях.
Ми вже збудовали в одчаєві останньому
Нове кладовище для прогнившого миру
І самі стали зверху на його гробах.
Але ми юнаки, ми хочемо поза війною творити, взявши у революції одноденний одпуск;
Борня борнею: дайте мені дихнути!
Нехай посиплються бризки радощів мов пелюстки троянд на бенкеті Петронія,
Нехай отруять нас нектаром нової цікути.
Діоніс умер в Елєвзісі,
А ми ходимо в боротьбі, між трьох сосон.
Ні, ми не можемо весь час бути в такому поганому лісі
Де вічно жахливий сон.
Хоч на хвилину хай воскреснуть боги Греції,
Хай обвинуться наші чола виноградними вінками Еллади.
Вже гомонять круг мене жінки наче цікади—
І радість у серці.
Я—Діоніс,—я родився наново.
Революція скинула старого, бородатого бога Саваофа,—
Я несу обнову.

Вінок виноградний квітчає мої кучери,
Груди хочуть увільнитись зовсім від одеж...
З очами блискучими
Іде новий кортеж.
Одна з новітніх вакханок мене уквітчала,
Вона жриця моя:
Вона—як і я
Хоче одягнутись у соняшної радости поновлені шати...
Хоче полетіти ексцентрично відірвавшись
Від революційного фейєрверку огненого кола.
Я знаю: вона хоче блиснути, хай один раз на завше,
Хоче, щоб серце задріжало гостро, як струна піколо.
Я знаю, ми потім підемо знов у боротьбу.
Нас захопить революції вир.
Але зараз я, Діоніс, до вас іду
І нехай будуть підняті ваші чола:
Я знов прийшов у мир!..

СТАРЦЯМ ДУХУ.

Замовкніть, о, старі,
І голосом гунявим не забивайте наші вуха:
Ви не достойні, щоб вас слухали!
Ваші очі обійшли круг голови
І дивляться назад.
Белькочучим язиком поперхніться,—
Ось вам моя порада!
Бо сильна від сучасности дісниця
Дочавить сучаком революційности, дочавить гада,
Який іще своїм хвостом
По наступившій литці б'є.
Останнім—слово вам моє,
Бо далі скажуть громи!

РЕВОЛЮЦИЙНИЙ ПОЕТ.

Я знову піду на боротьбу охоче;
Я не стану лякатись підстінних розстрілів щоночі.
Я заріжу свій смертний жах
Без ножа.
І з холодним мавзером рішучости в руці;
Я вже йду до нових революцій.
Бо я—людський дух,
Я—вічний рух.
Я скрашую людині
Буття, піднімаючи боротьби стяг...
Нині
Я—само життя.

МОЯ ПІСНЯ.

Вероніці Черняхівській присвячую.

Була душа моя до останнього часу.
До революції
Закована.
Я міг ходити і прозоро думати про красу,
Співаючи на поетичній лютні.
Та пісня моя була з маленькою печаттю Духа,
Як перші опуси Бетховена
Захована
Десь у глибіні...
Тепер—ні!
Немов вулкан, що спредвавіку
Захоловшим гранітом
Вкрився і лавою;
Коли віки почали роз'їдати камінну грудь
І покрили збочини травами...
Тихо пташки стрікочуть,
І глухих ударів
Не чуть...
І от, в один день
Рванулись скали до неба.
Липи, ясені,
Що поросли на склонах зелених,
Стали до гори корінем
Летіти немов із жмені...
Скоро
І гаряча, огнено-біла жижа,
Мов істота хижа
Накинулась на струхліле стовбурря,—
Ударив грім—
І буря

Шарпнула
Всесвітом!..
„Ходім, ходім,
Вперед ходім!“
(Почулось серед грюку).
„Робітнику роскутий,
Запалим світ,
Щоб на сотні, тисячі літ
Твій дух світився
Святий!!.
—Це прийшла революція.
Я кинув лютню.
Я мавзера взяв і молота холодного із криці,
І пішов руйнувати поросли мохом вежі,
Розбивати рештки
Бутельок шклянних,
З яких пили не вина,
А кров працьовників незнаних
Старі, облізлі, лисі, слиняві
Я забув за рани,
Що мені нанесло
Те шкло.
Я захитався від боротьби п'яний,
Як на вітру зело.
О, теперь поллялась моя пісня,
Од якої трісне,
Розвалиться
Старий, західньо-європейський палац.
І велетня пролєтаря мозолястий палець
Вже притиснув делікатного носа
Вельможного графа,
Як кнопку!
О, тепер моя пісня стала
Могутня, стоголоса.

НА ДОЛИНІ.

Не скаже зелен явір
Що сталось на долині—
Не стане більш ходити
Дівчина по калину.
Ходила та гуляла,
Милого піджидала...
Колись він в тому лісі
Кресав огонь з кресала,
Щоб гріться в темну нічку,
Як ворог дес дрімає...
З повстанцями за волю
Проходить ніч німая.
Червоне по обличчах
Поломінь кида мево.
І гуторять тихенько
Як листом ніч жовтнева
Рушниці в жовтім листі,
Патрони, кулемети,
І стрічка червоніє
В одного на кашкеті.
Ось блиснуло в діброві...
Грім штучний покотився...
Роскидало жарини...
Один на бік схилився...
Не скаже зелен явір,
Що сталось на долині,—
Не стане більш ходити
Дівчина по калину.
Ходила та шукала,—
Милого виглядала.
Ішла колись про нього

По лісі тому слава.
Задумливо ходила.
За корінь спотикнулась.
Та ні-ж бо! Ще нагнулась
І скрикнула безсило.
В чоботях і шенелі,
Щей стрічка на кашкеті
Дивився череп білий,
Питався: „Мила, де ти?“.
І мила тут упала,
Бо серце розірвалось,
А смерти гостре рало
Проїхало і стало.
Лежало двоє тлінних...
Щей стрічка на кашкет'...
І череп усміхався
На небо до плянети.

КОНТРАСТ.

(VAE VICTIS!)

Сосновий ящик з-під якогось закордонного краму.
Прибито цвяхами двоє обрубків—колісцят.
Старий дідусь впірається непевними ногами,—
А в ящику мішок картоплі пудів з пять
На одному боці червоний квадратовий папірець наліплений.
Russland. Russie. Kiev—Написано...
Іде поруч підліток—
Обличча вже з бандитськими рисами.
І рішучо плює на зеркальну вітрину, де печеня і ріжні смашні наїдки
Дідусь із сил вибився.
Шнурок через плече
Ключицю душить,
Пече...
Нога дала осічку.
Упав, не може піднятись—видно чує біль...
А тут на гору,
З червоним прапором
Пронісся—
Автомобіль.

ЗАКЛИНАННЯ.

Роса плаче без голосу.
З пісні.

Прийди, о прийди до мене, хвилино, соняшного кохання
І міццю своєю кріпко удар.
Я бажаю, я жду тебе з самого рання
Мого життя...
За боротьбою тебе ніколи не бачу...
Прислухайся до росяного плачу
Моіх космічних спредвавіку предками наданих бажань.
Дай прихилити мою спергаменовану думками скрань
До жіночих сповнених грудей!
Обізвися ж, хвилино, скажи мені де ти? Де?
Налий свого п'янючого вина пугар.

РОБІТНИЧЕ СВЯТО.

Вулиця з домами—мов стіни брудного рова,
А радости весняна злива
Підхопила каламутний струмень людських тіл,
Що з рокотом поповз тим ровом,
Несучи на собі червоні пелюстки обсипаних піонів.
І кружаться, чепляються ті прапори за вітер—
І все вперед, вперед пливуть.
І чую, як одна червона кров
Ритмично проходить по жилах цілої маси,
Бо в кожному серце водушує губку,
Щоб бризкала кровью
І в мозок і в ноги:

Тому така радість у ногах,
Тому такий міцний крок,
Тому такі світлі очі,
Як ранком роса на траві.
Ідуть, ідуть, ідуть...
І безліч облич рябіє мов риб'яча ікра—
І рухом безмежним подібні
До світового ходу зір.
І кожний братом і кожна сестрою усім і мені.
Стаю поруч із першим зустрічним,
І він мені росказує про себе, про свою дружину,
Бо відчуває, що стали ми рідні.
радо розмову, його я приймаю,
Як другі, десяті—тисячі розмовляють між собою,
Зустрівшись у житті перший раз і, може, останній.
А все ж вони й далі в одному живуть:
Колискою всім земля,
Що несе просторами безмежними,
Між зорями, сонцями—
Зустріли і прощай
На міліярди літ.
Живе одна сім'я—Демократія.
Хто посміє
Відняти від неї володіння плянетою,
Що поруч з Марсом ходить,
Закутавши для більшої краси
Голе тіло своє
В прозоро-голубий серпанок атмосфери?
Хто поля, городи забере,
Що розгорані, збудовані
На згустках м'язів людей праці?
Тепер ніхто!

ОСІНЬ.

Сьогодня знов я осінь пригадав
Яка вона спокійна і разважна.
Червоний мед пила і цілий день гуляла,
Теперь скидає жовті сорочки
Од голови у низ по тілу—
І голою у постіль білу ляже,
Мов коханка давня.
Переночує ніч—і заплодниться чрево.
А ранком як устане—
Квітками проросте і діточок народить,
Що бігати почнуть, галасувати
І радістю наповнять землю.

АСОНАНС.

Я осінь мудру захлинаючись люблю:
Познала все і йде на спокій.
Люблю тоді на бурому стеблу
Покручені листочки шелепучі,
Немов вінок могильний.
Або кленові, як грудками з кручі
По ясному повітрі котять вниз,
Перекидаючись один по одному шафраном.
Люблю жовтавий колір риз
І лісові червоні рани
Землі богатої ще сонцем,
Коли хмарина манячить
І тоне у блакить

Прозорим волоконцем.
І літо бабине поволі,
Як тонкий, білий дим з кадила
Снується кволо і безсило.
А тут земля роскрила ноги голі,
Що пасмами полів далеко протяглись
І стерень шорстка волосінь,
Немов у рижої повії
Повиш колін
Без сорому ще половіє.
І спілий сад співає волі гімн,
Що вже не гнути йому шиї.
Бо й так доволі надушили
Воскові кетяги із яблук та грушок.
Це спомини мої.
А у вікно гремить весна,
Плюється вулиця грязею,
А я все з осінню, все з нею.
І розум мій не зна,
Чого вона мені так зараз асонує,
Немов струні на скрипці дека,—
А серце стука: „Бо далеко,
Вона, далеко... далеко".

ВОНА.

Немов телиця йде
І коливає звільна пругким задом,
Ступаючи чуть більшими ніж треба для грації ногами.
А сила мяс на стегнах
Таїть теплінь і мнякіть,
Що аж просяться: візми, впірни—
Потонешь і геть усе забудеш.
Подивиться вузенькими мігдалами очей—
І заблищать немов черемхі чорні в маслі,
І аж утопляться в пухкім лиці,
Де щелепи розвинуті сховалися у підборідді
На ділі ширшім за вузького лоба.
А тонкій ніс посередині
Воскового нагадує у манекена,
Або у суздальських ікон
Мальованих анфас.
Здається, образ непринадний,
І все таки нераз
До тонких і червоних уст
Я заміраючи уста свої прикладав,
Немов би зрушував одвічну таємницю,
І заглядав з солодкою цікавістю
У проріз блюзки на грудях,
Де перса білою рощиною униз спадають,
І пригортав до свого тіла
Її все тіло так, щоб ціле відчувати
Од голови до ніг.
І руки Тиціянових мадонн,

Немов би клаптики флянелі,
Намочені у теплім молоці,
Так ніжно притулялись до моїх ланит,
Що я ставав сосудом радости,
Готовим розіллятись,
Бо частку своєй душі передав до неї.
Мій пол хотів знайти у ній майбутнє звено
До ланцюга в глибінь віків
Із мене й предків—
Тому її люблю.

СВІТОВИЙ ЗАКОН.

Неначе птах спараліжований
Застиг аероплян і не махає крильми,
Відбившись у воді
Студеного весняного озера,
Де гук жабів неначе з порожньої бочки озивався й танув,
І змішувавсь із мирним гуркотінням пропеллєра в той мент,—
Як виповнити світовий закон
Спішив жабич на заклик милої: „ой, куме!“—
Як комарі стискалися у купу над водою й розлітались,
Як дівчина тулилась до парубка і мліла,
І м'язи литок білих
Тонично здрігались на вільному повітрі,
Не відчуваючи сорому:
(Здмухнути плаття—геть його!)
Нехай і сонце помагає,

Щоб більше соків життьових
Проллялося у чрево
Жагу задовольнить
І народити дужих.
І жовтий пил квітки заплоднював для того ж саме.
І всюди, де ни глянь—
Творилося нове життя.
Дівчат зобачив я і захотілось
Пронизати кожну аж до вохкого тіла,
Щоб сталося зачаття.
О, як ми любимо теперь дівчат,
Ми, мілійони молодих, пригрітих сонцем,
Ми, що своїм диханням хочемо сповнити землю
Як радістю власні груди.
Ми дишемо кожним життям,
Як атомом кожним повітря.

ПРАВІЧНА КРОВ.

Уперте сонце віником з огнисто-срібних дротів
(Де банею земля)
Так парило, немов піднявся й ліг
Аж на п'ятій поліці.
І сухо було дихать.
А на асфальті закаблуки
Відбитки свої залишали
І чорна кров гливка і смолиста
З них ваксою сочилась.
Робота творча йшла, черва плодилась,
в кожній каплі інфузорій виникали міліярди,
парувались горобці на даху,

І дівчина до хлопця усміхалась,
І вохке було тіло, і плодюче.
Тепло цибулю посаджено в бетоні з під нафти
роскладало,
А замісць неї зелені дуті пальці простяглися,
Щоб їх зірвати.
І тут же неподалеку на бруку
Росчавлене щеня:—автомобіль наскочив—
Гниллю дихало.
Тепла за мілійони літ наллялося у людський мозок
І він створив машину,
Що смерть недавно принесла щеняті.
І тут у роскладі невпинна безл ч плодиться мікробів,
І проросте колись троянда з того гною,
І гусінь буде їсти й повна стане,
Щоб полетів метелик.
Так енергія переливається в матерії, в тілах,
Як кров червона і жива
Тече серед людей з минулого в майбутнє,
І той потік її ніколи не спинить,
І не обмежити ні клясою, ні краєм, ні часом, ні про-
стором—
І наче в пляшці заткнутій олія жовта
Переливається із краю в край по цілій земній кулі
І де кінець, і де початок—ніхто не скаже.
І може кров моя за сотні тисяч весен
Потече у цілій Республіці Полінезії,
Як у моїй істоті й ескімоса зараз
Тече правічна кров
Людини з Лабрадора.

НА ПРОСТОРИ.

Сені Смірновій

Ужі, ужі, ужі
Звиваються залізно-сірим тілом
І запінившись зі злости
На беріг скачуть.
Ужі, ужі, ужі—
Шумить вода із вітром,
Дзичить і рве, шматуючи повітря,
А потім кидає зомняте
В обличча сонцев:
„На, заткни ненажерливе око!“
—І стало підсліпувате
Від пискуватого пороху, піднятого з коси.
І жаром пашіли соняшні, налляті кровью вії
Огневії.
Спрягою змучене моє солоне тіло.
Ой добре кинути його у воду
І попливти на зміях.
Пливучи згадую шабльонове рівнання:
Життя—є хвилі.
Ось підняла на гребінь,
Підкинула мов тріску,—
А потім шусь у низ.
Як добре землю-матір дном почувати під ногами:
Хай кидає, як спертись є на що,
Пристати є до чого і притиснути груди.
Ось налетіла сміло
І в морду вдарила аж льоски пішли.
—„Обхо̀дом, товаришу, бо з лоба не візьмеш!“
А друга зашуміла доганяючи
І в ухо збоку—хлясь!

Там п‘ять дівчат молодих
Розвинуте плодюче тіло понесли у воду—
Ужі, ужі звиваються спішать до них
І влазять не соромлячись у потайні місця,
І бурю ревнощів підіймають у мені
Всі п‘ять мої по черзі.
І кожну з хвилею до чресл я притискаю
І стегна мої чують їх рук жагучий лоскіт.
В паху росплавлена живиця потекла—
П‘янить мене, що в воду падаю знесилений
І сили набіраюсь знов.
Любов, любов, любов,
Одна любов, як сонця до землі,
Всім світом рухає.
І міліярди рук
Простягнуті її дістати
І плід свій прокормити,
На те, щоб знов плодитись,
І вічну кров переливать
З минулого в майбутнє
А очі дівчат слідкують за мною
І за товаришами, що на піску себе в‘ялять,
І теплову енергію вбірають в м‘язи,
І кожна з них так само тулиться до кожного із нас по черзі,
Проте не підійде не кинеться в обійми.
Але чому? Нащо ті перепони?
Нащо моралі глупої і громадські закони?
Ми їх розвіймо,
Як вікову оману.
Гей із туману
На простори космичного буття!

МІЙ ДУХ.

Живу я так, як пахне фіялка,
Просто, без мудрого лукавства—
І все ясно, ясно мені,
Як весною цвіт вишневий.
А ясно через те, що дух мій розійшовсь міжзоряним
етером
По безмежах всесвіту.
І всюди, де мысль моя торкнеться хоч єдиним про-
мінем,
Багато дальше ніж за Сіріусом білим—
І там відчуваю я частину мого духу,
Просторого, безмежного.
Я прийшов туди і там його вже застав.
За гранями трійчастої космичної сістеми,
Куди мене бунтарське серце з холодної плянети
занесло,
За зорями, сонцями, туманними формаціями—
І там я ось зараз, в цю хвилину.
І в свіжому кленовому памолодку,
На якому зморщились червонясті листочки,
Мов пластир напівпрозорий,
І в пальцях зеленої трави,—
Всюди відчуваю себе,
Тому такі вони близькі мені, як мати.
І в тонких крихких із жовтавим пилком тичинах
волохатого сону себе знаходжу,
Як і в першій зустрічній істоті живій.

І кожну людину і гурт—я цілую в душі:
Я мислю про них, я відбився у кожному з вас.
Ти, робітнику, що йдеш засмальцований,
Ти, докторе, що кріз окуляри дивишся на світ, як
на ткатнину тіла перед операцією,
Ти, жінко, що дитину кормиш своєю груддю, сидячи
й продаючи з кошика маковники, що сама наробила,
Ти, агітаторе—запальна машино революції,
Ти, простітутко, замучена, з фарбою на губах і сухо-
тами в грудях,
Ти, вояко завзятий, що несеш комуну на Захід,
Ти, людино—пручателю в бурних хвилях життя,—
Всім я вам близький, в кожному частка моя.
Для цього гурту—для всієї людкости—
Я живу.
У вчинках своїх я не маю вагань,
Бо всюди господарь я
І складова частина всього.

НІКОЛИ!

Ви хочете від нас відняти волю,—
Від нас—пролєтарів?
Ви хочете роспʻяти знову
Повставших рабів?
Ні, не діждете ніколи,
Ніколи!
Кому раз засяла серед диму
Червона зоря,
Той піде, до смерти йтиме
До свого вівтаря.
Нам боротьба—святий двигун прогресу...
В майбутнє ми ідем, як стріл гармати в тьму!
Нехай росчавлюють судьби тяжкі колеса
Той світ старий, що гниллю весь протхнув!

ВИБУХИ СИЛИ.

В напруженні ранковому весна
Найбільші сили скупчує в природі
Життєвих соків і краси.
І літо хай прийде гарячеє взаміну,—
Весна, одна весна, царює в вибухах енергії.
І в наші душі революція вдихнула
Палаючий огонь у весняному піднесенні свойому.
Хай прийдуть після нас,
Хай скажуть, що старі ми,—

Та ми були носіями натхненого вогню,
Що все поруйнував, мов вихор огнеликий,
Бо через нас заговорила кров віків минулих вікам майбутнім.
Повстанча сила в наших душах через ланцюг із предків
Збіралася краплинами, як сік березовий в цебро,
Щоб потім квас барило розірвав
Скупчувалася, немов електрика у конденсаторі,
Щоб іскра скочила і порох запалила для вибуху.
І вибухи ті віхами зазначують епохи,
Яких не змиє критика, ні злість, ні жовта заздрість.
Після Маратів, Робесп'єрів,
Прийшли нові і місце заступили,
Ідкою слиною набризкали в огонь, заткнувши уста і серце нації,
Зірвали їх,
Як порошливий вітер зриває яблуневий цвіт.
І все ж таки надалі світочами сяють, ці ватажки
Бо фанатичним бляском їх очей
Роспахнуло чорную завісу людської темноти і гніту.
До преісподньої.

РЕВОЛЮЦІЙНА СИЛА.

Артистці Залевській зо всіма „Шевченківцями".

В молошно-місяшному сяйві—
Спокійний журкіт водограю.
Під шелест трав,
І рівна переливчаста мельодія смичка,
Що зомліваючи ще тягне голосом передостаннім
Благання:
„Турбото дня, розстань, розстань в тих звуках
І думки не буди".
І шелепаве дзюркотіння води
В кришталях бризків поховає бунт.
І наче згадка за давно минулим,
Неначе голос з глибини віків,
Пройшовся тихою ходою дзвін,
Рахуючи години:
Туп, туп—розмірено пішов.
І тихо все переплелось в одному фоні...
А тут
Раптово—
Трах!..
Ростявся постріл антітезою до дзвону
І нагадав, що сила йде,
Яка змалює на тих фонах
Привабливо-яскраві везерунки,
Що ясністю своєю виступлять зі всіх мельодій,
Перемагаючи усе.
І з рокотом, як постріл, хвиля рознесе
Революційну силу.

ЛАГІДНІСТЬ.

Арт. Євгенії Сидоренко.

Якийсь приємний ситий холод
Стискав і легені, і серце,
А свіжа міць від ранку раннього не ранила—
Кріпила.
Лагідні звуки дзвонів великодніх Лаври
Природу гладили, мов, вітер яре жито;
А співами пташок усе поволі наливалось.
В той час, як схід пороскладав костри,
Рожеве молоко Дніпрового туману
Лагідно дихало дитиною в колисці.
А прибережні верби
Розмазали свої відбитки у воді.
У дзвоннім гуку
Ракети
Шугнули
Одна по одній вверх до хмар золотобоких
Із сивого над лісом чуба ранку
І никли, наче людський сум,
У синій вохкості імли аж над водою.
І вибухи короткі прилітали з ними.
А сивий раптом позолочене
Лугами павутиння поснував протоків, рукавів і заток,—
Весняне сонце бризнуло.
Це в бурний час повстань людських
Така лагідність.
Хтось хмизу підложив в костер
І мідяно-червона стрічка ростягнулась
І ширшала в посмішку.
На збочії сидить бабуся.
Промовила:
— „Он гляньте—сонце грає.

Таке бува лишень два рази в рік—
На Благовіщення і на Великдень".
Я глянув, придивлявсь—
Нічого не побачив.
А ті немудрі очі ще дивились
І бачили зелений, білий
Блакитний і червоний бляск,
А в ньому коло танцювало,—
Мої ж наукою заворожені
Не бачили його.

ПІСНЯ.

Петру Єфремову.

Край села над ровом
Зацвіла калина,—
Вийшла на горбочок
Молода дівчина.
На горбочку стала
І так закликала:
„Вийди, мій соколе,
Ти із лісу в поле.
На селі затихло
Війська вже немає,—
Вийди на хвилинку
З зеленого гаю.
Ти прийди до мене,
Обніми рамена.
Упади на груди,—
Хай розрада буде,
Бо спалили хату
Та забрали коні,
Ще й убили брата
В повстанськім загоні.

* * *

Смолистий соняшника дух,
Що жовтим решетом вдивляється до сходу,
Бо день, як жертовник, потух.
І п'яно снить про теплу насолоду

На тонкому стеблу, ой, синя, синя стружка.
Маленькою чернявою головкою
В блакитному вінку
До неї тулиться волошка,
Немов весільна дружка,
І щось росказує про молодого буркуна.
— „Не вір йому, не вір“,—шепочеться вона ..
„А там тебе чекає мак...
у , чим тобі не пара, не козак?“
І знов схиляється, і знов шепоче.
А ніч надходить стиха
І довговії мружить очі.
І шелипить колючками, немов зітхаючи, будяк,
Крізь сон шепочучи: „Заколиши мене...
„Так, нічко... так...“

РИДАННЯ БРАТНЄ.

Мого Нікандрика нема.
Колись його вчив,
Ходили далеко зеленими полями,—
Хто б угнався думками за нами?
Мовчи, серце, мовчи,
Не паліте зіниць моїх сльози.
Не зустрінемось в иншій дорозі,
А на земній розминулись навік.
Мама казала: „Він школи скінчив...“
Хіба мало для нас—мужиків?
До світла дряпались, бились, дерлись!
Та летів чорний ворон, летів,
Прилетів, сів,
Покрякав,—
І нема брата.
Махнув крильми—і далі ..
Кругом рівнина.
Де схоче, сяде, спочине,—
(Не діждеться мати сина)
І стогне серце від жалю.
Нема Нікандрика, нема.
Тиша німа.

ПАЛАЮЧИЙ ДУХ.

Наслідування Еренбургові.

Наші внуки будуть дивуватись,
Листаючи сторінки підручника;
„Чотирнадцятий, сімнадцятий, двадцятий...
Як жили вони бідні, намучені?“
Діти віку нового прочитають про битви,

Заучать імення вождів і ораторів,
Цифри побитих.
І дати...
Вони не дізнаються, як солодко пахли на полі брані троянди,
Як між голосами гармат щебетала дзвінко ластівня,
Яке чудове було в ті роки
Життя...
Ніколи, ніколи сонце так радісно не сміялось,
Як над містом розгромленим,
Коли люде, виповзаючи з підвалів,
Дивувались: є ще сонце!
Гриміли бурхливі промови голосно,
Умірали завзятії раті,
Але салдати знали, як можуть пахнути проліски
За годину до атаки..
Вели ранком, розстрілювали,
Та лишень вони дізнались, що то значить ранок у квітні.
Бані на церквах горіли у наклінному промінні,
А вітер молив—підожди хвилину, ще хвилину..
Цілуючи не могли відірватись од журливих уст.
Не могли розняти міцно затиснених рук.
Любили—умру, умру..
Кохали—гори, огнику, на вітру!
Любили,—ой, де ж ти, де?
Кохали, як можуть кохати тут лише
На бунтарській і Ніжній звізді.
В ті роки не було дощів з золотими плодами.
Лише митьоминучий цвіт, один засудженний май
В ті роки не було: „До побачення!"
А дзвінке і коротке: „Прощай!"
Читайте про нас. Дивуйтесь.
Ви не жили з нами—шкодуйте!

Гості землі, ми прийшли на один тільки вечір.
Ми трощили, любили, ми жили в наш смертний час.
Та над нами стояли зорі вічнії.
І під ними зачали ми вас...
У ваших очах горить ще наша туга,
У ваших словах звучить ще наш повстанчий рух,—
Ми далеко росплюскали в ніч, і в віка—в віка—
Наше загасше життя
І палаючий дух.

ЛЮДИНІ.

Бідна людино, що сама себе в'яжеш,
Чи жахом від думки з космичним розмахом,
Чи тим, що помреш.
А найгірше бійся склизьких, холодних,
Мов з ременю прокислого смоків
Велетня спрута умовности людської.
Коли людина ще не кресала вогню—той спрут не
родився
Тепер царює всюди він,
Навіть у вибухах повстання.
Ти йдешь бурхливою вулицею,
І тисячі тобі подібних теж ідуть.
Спішать на візниках, шугає авто, стукотить по бру-
кові тачка, цокає бльондинка чор-
ними закаблуками, і два товариші
поспішаючи підморгують повії
Собачка крутить задом, щоб на пів хвилини спини-
тись посеред вулиці, піднявши задню лапку;
І мати з дитиною, озираючись з опаскою, перемахує
через натовп коней і візків,—
І все в одно ціле зіллялось,
І ти, товаришу, ти, люба жінко,—з ними одно.
Весь натовп—моноліт.
Будьте ж справді вільними,
Не соромлячись сядьте поруч з оцім старцем, що
задихався—сів.
Роспитайте його, чи здорова його дружина, де живе
його син...
Блаженна людино, що хочеш і йдеш поруч зо мною,
з першим зустрічним, вітаєш його
як давнього друга, звільнившись
від пут умовности

І од в'язкої сили власного даного слова,
Немов з вузлів терпкого мотуззя.
Коли станеш вільна сама в собі і сама від себе,—
Тоді цілий світ буде для тебе і ти для нього,
І ворога свого нігде не побачиш, ніколи.

КОНТРАСТИ.

Черідка зір плила по синьому небу,
Пробіраючись між хмарами, мов вихтями з бавовни,—
Неначе білих качинят табунець,
Пливучі по воді поміж лататтям і кропивою в цвіту.
І тільки Сіріус ракетною світлою кулею,
Спускаючись у парк по волі,
Спотикався так само поміж ватними хмарками
І падав до долу кволий.
І підкрадаючись, мов місяця хотіли захопити
Тихо, зненацька, з заду,
Хмари взявшись за руки
Шепотом вели раду,
Як би його краще застукати.
І наблизившись раптом налітали—
Ставало
Темно.
І тяжкий нагніток десь спід ребер налягав на груди,
немов осад муті,
І не давав дихнути...
А там десь електричного бляску повно,
По твердих дошках кружляють балєрини мягко,
І тринадцяти весен дівчатко
Раділо й холоділо виступаючи перший раз
Щоб напитись ритмичних рухів,

А замісць вина пошле майбутнє
Силу силенну образ.
А два квартали вбік,
На сирій холодній долівці,
Збившись у купу, мов вівці,
Салдати вошиві покотом сплять,
Голодні, на варті,
А в казематі з важкою головою, мов оловом наллятою,
Зі злости й одчаю,
Порізав свої нові чоботи на смерть засуджений,
Щоб тим, хто поведе на розстріл не дістались.
І такими незмінними здаються нудні зорі,
Що хочеться проклясти їхню сталість,
І радієш, що можеш бунтуватись.
А врешті, все це дурниця:
Умреш—нічого не лишиться.
Гадаєш так: хіба не все одно,—
Прийде, постукає в вікно,
А увійде немов цариця
До себе в покій,—
І стане спокій,
Глибокій,
Вічний.

ГРАДАЦІЯ.

Кожна з вас, на котру я подивлюсь—
Вже близька мені: моя частина у ній;
Коли ж приторкнувся до твеї, о жінко, руки—
Ще ближчою стала;
Коли поцілунком уста опалив—
Назавше лишилась для мене ти рідня;
Як тілом своїм віддалась—
До вику ти стала в мені і я в тобі:
Ми з тобою в одно зіллялись.

НЕ БАЙДУЖІ МЕНІ.

Досить мені подивитись на тебе, робітнику блідий з друкарні,
Жінко з очима сарни, деревино зелена,
На тебе, істото жива—будь ти кінь чи комар,—
І образ кожного з вас зробив у мізку моїм якусь зміну,
Якусь невеличкую дряповину зоставив на все життя.
Я схопив тебе, як фотографична плястинка,
Яку не спішать проявляти.
Ти для мене з того часу вже не байдужим став
З теї хвилини кожне з вас, всі ви—мої,
Частина мене, моєї душі,—
Багатство моє.
Коли ти в горі будешь—я відчую тепер його,
Відчую ту зміну з тобою,
На твоєму обличчі побачу—і серцем своїм відгукнусь,
Коли вигляд твій мене якось вразив, зустрічна людино,
Видно бачив тебе через предків моїх я тисячу літ назад не такою,
Чи то, правда, три дні назад у сні
Ти мені не байдужий, бухгалтере з обличчям аскета,
Я пам'ятаю тебе не таким.
Коли гілку, що коливалась весною, опахалом зеленим відбито,
Я болію за неї, як і за відбитою осколком гранати рукою салдата
Я їх знаю обох, я їх бачив колись не такими.
Ти, жінко, посивіла—ця сивина у моїй душі.

Я не можу бути байдужим до вас, бо з тієї хвилини
ви в мені існуєте, коли частка душі
моєї забреніла від ваших етерних хвиль
і вдарилась в око моє чи в ухо, чи
в нерв.
Ви на світ народились і стали існувати, як я вас
побачив,
А доті вас не було—я не знав вас.

СУЧАСНЕ МІСТО.

Я, мов Верлен,
Тиняюсь день - у - день
По тому місту залузаному,
Де сухоребрий кінь
Кінчається по серед вулиці в конвульсіях,
Підтікши власною сукровистою сечею,
Дригає на брудному снігу ногами
Проти золотого архангела
З мечем
На мійській башті.
На ній уже п'ять кінців червоних
В ріжні сторони світа.
А через вулицю,
Скулившись,
Швидко
Ногами
Мигає
Хлопчина з яткою (пиріжками):
Він думає, що од міліцейського утіче,
Забігши десь у двір закутками.
Пиріжків на вулиці продавать не можна:

Буржуям лишень—
Послуга.
„І справедливо",—міркуєш,
Бо твоя кишеня
Порожня, як і шлунок.
Куди ти з ним?
Ах, правда,
Ти несеш його так бережно й спішно,
Немов букета той з червоною зорею кавалєр—
(Гадаю воєнспец),
В столовку з написом У. С. С. Р.,
Що носить назву „Жизнь".
І так просто мрієш ти його напхати
Пшоняною з лушпою кашою.
Наївнє дитя!
А стати у кривулю з людських тіл
Забув зовсім?
Уткнувся, став—міркуєш,
Як вирвати позачергово
Клапоть ячного хліба,
Що жовтими ікластими гостяками
Сміється з прилавку до тебе, мов зубами.
Одпихаєш діда, що тиснеться так само
В борні за існування.
Проте не слухаєш, вхопив і—втікача.
А тут народу: не можна розминутись,
Наступаєш на білі латані пантофлі (хоч і зима) пристойній дамі
І глузливо кидаєш:
— „Нічого—тепер революція!"—
Неначе виправдуєш сам себе,
Що не зумів розминуться.
А потім якось тяжко стане
І гірко на душі, як в роті,

Що ти їх ображав.
А за що? Образи на що ті?
Не я тут винен, а місто безглузде й брехливе,
Що завирило, мов потоком злива,
Мене маленького жука.
А день по дню зника,
І мов Верлен,
Як ніч, так день
Ріжноманітно жебраєш по місту,
Щоб попоїсти.
І в сірому витті нічного вітру дряпатого
Прокрастися спішиш до дому з дарового театру
По-під високими без електрики містичними домами,
До шорсткої і близької колдерки, мов до мами.
А як селянського життя занадто стане жаль,
То при світачці сядеш—
І пишеш пастораль.

ДОЩ.

Дощ іде, співа й ридає,
В ринві стукає вода
Наче бондар набиває
Де на бочку обручі...
Стуку, стуку—гучно звук
Лічить, кида крапель стук
І розносить у ночі
Ті плачі.
Моє змученеє серце
Монотонні голоса,
Мов би крапельки відерце,
Наповняють душу вкрай,
Лише дзвони серця чуєш,
Не зітхаєш, не сумуєш...
Та даремно й не зітхай,—
Все одно ти сам в ночі—
Ні душі.
Серце рідне не озветься
На зітхання ті твої
А чужеє насміється,
Та зворушить болі ран...
Нащо рани вередити?
Коли жити—гордо жити!
Прожени з душі туман,
Серце—в крицю! Твердо стань
Тобі треба далі йти
До мети.

СТЕП.

По над степом вітер диха
Носить запах чебрцю
Та співає звільна, зтиха...
Що там думать молодцю!
Всюди простір, де поглянеш,
І не має перепон:
Хоче—лине, хоче—свище.
Вільна воля—весь закон.
Вже за обрій сонце сіло
Вся в тумані долина.
Щось басисто загуділо,
З вітром котиться луна.
То бугай на дуду грає
Наче в бочку загуде...
У повітрі запашному
Дише зілля молоде.
Присмерк. Степом вітер диха
Носить запах чебрцю.
Степ розлігся на спочинок.
Тут то воля молодцю!

ЛИПЕНЬ.

Душно і мло у саду
Спокій усюди.
Землю придушує щось,
Давить і груди.
Вирватись хоче земля
З важких кайданів
Сердиньку волі, життя
Десь між тітанів.
Люди ж мов черви кишать
Більші-- пігмеї
Де там до сонця летіть
Геть всі ідеї!
Тихо повітря стоїть..
Спати охота.
Кислий росходиться дух
Гниллю з болота.
Хоч би вітрець повінув
Морок розвіяв,—
Хоч би бажання палке
Виникло в мріях!
Тихо повітря стоїть
Спати охота...
Де ти людино жива,
Вийди з болота!

ПАСІКА.

Теплінь. Садок.
На груші стиха шелестить
Неначе метальовим шумом листя,
Глянсоване темнозелене з соняшного боку.
Поважно, домовито місця свої посіли улії.
Тепло придавлює їх зверху,
Як помаранчі хлопець,
Щоб дужче пахли медом.
З квадрових рамчаків
Спішать бджілки одна по одній:
Бзум, бзум—
Вдаряє кожна, вилітаючи із очка,
У котру небудь з невидимих струн
Що перетянути од неба до землі, мов на цимбалах.
Не обминеш ніяк, щоб не ударить.
А з того все повітря аж гуде
І сонце, і земля, і льон зелений,
Що протягається в блакитному мусліновому вбранні
І так од рання
Цілий день
Гуде.

БАЛЬ.

Ходжу посеред натовпу,
Як чорна злість зо дна—
Зо дна душі, що нидіє
Без світлого вікна.

І там, де бризки радости—
Нарциси одніму:
Є насолода бачити
В людині лють німу.

Дивлюся—он де панночка
Немов кришталь сія,
Бо з нею він—любов її.
Устряг між ними я.

Погляньте: він нахмурився—
Вона вже не сія,
А корчиться, звивається
Як здушена змія
Люблю таки контрасти я:
Із янголів—гадюк,
Коли їх очі колються,
А погляд б'є без рук.

У В'ЯЗНИЦІ.

Братові Панові.

Небо насупилось. Хмара нависла.
Міна природи мокра та кисла.
Воду в калюжах льодом покрило—
Не калюжини—бруднє мило.

Сіро і брудно Дерево голе...
Журне пов тря мов захололо,
Вигукнув вітер наче з кадушки
І полетіли білії мушки.

І полетіли рої за роєм
Свавільным строєм
Хаосом диким...

І я хотів би летіти з вами
По над лісами, по над полями,
Та люде, люде мене замкнули...
Залізні грати, холодні мури
На мене склали свій гнів великий.

В БІБЛІОТЕЦІ.

Дівчина фоліянтів стос
Переносила
— Ой, як важко..
До грудей своїх притискала
Мов милого.
Ах, чому ті книги мудрі
Не коханий?
Від іх притиску до грудей
П'яна.

НА МАВСЬКИЙ ВЕЛИКДЕНЬ.

Іду полями, полями,—
Поміж житами...
Так і здається, що мавка вигляне
Усміхнеться очима повитими поволокою,
Простягне руки: „Візьми мене до себе, візьми мене:
Поглянь, як хмари розстали в небі глибокому
Так і молодість твоя пролине, милий мій...
Тоді, як жито буде без зелених вій,
Для поля зрілого я жити перестану
Іду полями зелено-хвилястими
У промінні сонця черкає білим ластівка.
За межою польові русалки...
Виглядають волошками споміж жита сині очі їх
Розлягається в колоссі срібний шелест-сміх—
Співають мавки:
— „Шуми, шуми, ти житечко,
Шуми,

Роскидай споловілі косоньки,
Як ми.
Хвилюй шовковий колос свій
Хвилюй:
Нехай зомлілі грудоньки
До хвиль тих притулю...
Приходь до мене, милий мій,
Що дня,
Бо лан широкий, ти і я —
Рідня"
Іду посеред поля я
Іду
Голівонька вже кружиться
Впаду,
Тоді надлине мавонька
Як сон
Пригорнеться і лоскотом
Візьме в полон.

ВЕСНЯНИЙ МОТИВ.

Зерно пшенишне коли зогниє на ниві
Зовнішність коли вмре—
Тоді тільки нова ростина підійметься з середини
І за літо сторицею дасть плід.

Сковорода. Пісня 7.

Моє тіло співає, як жайворон в небі,
Мої груди тремтять, як на арфі струна.
Перші ласки Ярили—цілунки огнені—
І до сонця вже лізе трава зелена.
Я не знаю чого ще та смерть захотіла?
Всюди радість нового життя,
А вона й тут являється сміло,
Як змія.. А то часом дивлюсь, як лагідне дитя.
Бачу листя опале торік догниває:
Тлін і смерть.
Але думка новая іде,
Що не вмерши, не встанеш наново.
Коли зерня гниє, то біластий гачок—корінець
В сиру землю уп'явсь.
Зогниває зерно—зеленіє обнова.
А пташки вже ведуть свій весняний танець.

ІМПРЕСІЯ ПОЧУТТЯ.

Я в саду. Лежу на травах.
Май шумує навкруги.
Линуть звуки: „Сонцю слава“,
Шум розносить береги.

Сонце, сонце!
Ой... не бийся.
Зелен кущику захисти
Нуж бо, ну!
Заснув у хвилях запашних од листу
Поспіши, бо вб‘є
Навік засну.
Рвучка Лі на захист поспішила,
Обхопила обняла за шию.
— „Не души, бо й ти задушиш,
Але серденька не зрушиш“.

ОСІНЬ.

Ще так тепло, а вже чогось бракує,
Запахи вже не ті і не п‘янюча тінь.
Нову мельодію, осінню ухо чує—
І рухи жвавиї бажання скула лінь.
Ще зелено кругом, але є жовте листя.
Стоять задумавшись на сонці дерева—
І радісно стає, що журно все принишкло,
І ясний супокій всю душу залива.
Коралями дивлюсь пишається шипшина
Червоні ягоди на сонці аж лоснять.
Задумалась верба, мов по вінці дівчина,
І літа бабині летять кудись, летять...

ЧУТТЯ.

На шалі лежать тяжелезниї гірі,
На другу наклали ваги—та не рушаться з місця.
Незначної треба кришини додати,
Щоб ціла махіна піднеслася вгору.

Буває струну часом так натянули,—
Малого зусилля—торкнутись лиш треба—
І з дзвоном порветься вона.

У серці є часом чуття так багато,
Що вміти лиш треба торкнутись до нього—
І річкою хлине воно через вінця,
Підхопить, закружить, як вихор билину.

КАІЯФИН СУД.

Серед соняшного літнього дня
Мій настрій ясний
Зник.
Я бачив, як роспʻяли Христа,
Чув, як вирвався передсмертний крик
(Читав оповідання Ренана).
І мого друга спіймали,
На Каіяфин Суд поведуть.
Я знаю—пробʻють грудь
За ідею нові вандали,
Проте духа живого не вбʻють.
Було так і буде
В межах людських осель,
Бо життя—вікова карусель.

Ч А С.

(Фільософичний фрагмент).

Лінія часу іде
Вічно напрямком одним
Тануть простори як дим—
Лінію ту обняли.
Наче по дротові йдуть
З безвісті дива нові,
Зорі, світи, комашки,
Люде, події, віки.
Все налітає на нас,
Все полинає у млі,
Суне по дротові часу—
Тільки свідомість стоїть.
З темно-майбутнього йде,
В чорно минуле паде:
Краю нема—часу нема.
Що як би час обернуть,
Напрям узяти новий,
Щоб повернули назад
Зорі, квітки, молитви,—
Там би не росклад, а збіг
Атоми в клітки з'єднав,
Труп із гнилизни підняв,
І воскресіння б приніс—
Душу б натхнуло нову:

Старець тоді б молодів,
Зрілий би став юнаком—
Очі світилися б знов,
Зменшилось тіло б його
Потім дитина мала
Квола в утробу війшла
Матері свеї навік.
Все те покаже кіно,
Стрічку крути лиш назад,
Лінії ж часу для нас
Не повернути ніяк.

ПІД НОГИ.

„Вийди, вийди, панно, з третього поверху
На балькон.
Я стою, вже стою, моє серце дзвоне,
В серці так багато пороху.
Обернися постаттю до таємного сходу
В саду.
Теплим вечером впиваючи насолоду
В чорний парк я прийду.
І я взяв би тебе, мою зіроньку ясну,
Поніс би далеко на крилах пісень
В ту світлу країну, чудову, прекрасну,
Де вічно царює весна день у день,
Де співи і квіти і соняшне сяння,
Де ясний веселий та радісний май,
Де в парі злелися краса та кохання,
Де втіха і згода, і щастя, і рай".

(„На балі" вірш Миколи Вороного і „Панна з третього поверху" вірш Михайля Семенка).

З огидою читаю я
Оці слова підлизано мерзенні,
Бо ось що каже нам
Останній день:
„Ах ви, плюгаві паничі,
Іще вам делікатні, мр'йновтомні
Білоруки панни пахнуть!
Іще ви вдень і вночі,
Забувши мить жахну,
Про насолоду, про кохання та про неземну
красу белькочете.
Ви не бачите і бачити не хочете.
Тих ям, колючих дротів,
Що порозставляло нам життя
Бунтарського сьогодняшнього дня.
Коли вітри ревуть, шумить стіхійна злива

Нових вражінь і почувань,
А пива, червоного пива,—
Куди не глянь,
Ви тягнете гунявим голосом своє надземне.
Хоч навкруги ще ранком темно,
Та на душі зате ясніш,
Бо сила в м'язах, сила
І духу і страждань...
У нашу душу глянеш,
То жах пройме,
Проте допитливого не відірвеш ока.
Придушить тебе той мільярдовий натовп
Відтінків людських душ,
Зате й натхнення дасть високе,
Що творчістю своєю ти каміння зрушиш.
Не так, як той з гемороїдальним віршом
Про ніжність і печаль,
Не так почнеш співати,
А громом прогремиш у просторах визвольної
бурі.
А він хай гине у темній холодній конурі—
Його не шкода нам,
Бо не вміє боротись і страждати,—
Тому й упав.
А ми ширяєм духом.
Упав—і маси пройшли вже по ньому залізним кроком і росчавили,
Щоб не ходив у потусторонній світ,
Коли земля палає,
А як пішов, нехай же йде навік.
Він не чув, як шрапнелі рвались над базарами
Димками карими,
Куди по хліб голодним діткам
Вибігла мати,

Почала купувати,
А той з багнетом вирвав з рук
Прохрипівши: „Не дам!“
А ніжний того не бачив.
Святу Софію кулі мов блохи покусали,
А буржуйчик у підвалі
Пив валер'янку та їв картоплю без сала.
А він голодний седів так само
І все ж про вічну красу співав.
А у вікно червоні одлиски заграв
Заглядали страшними очима
І плакала за дверима дитина:
„Ой, мамцю, я боюся... мамо!“
Тут зойки і страждання, а йому краса.
За те, що ти не відчув, не прийняв
Страждань нового Христа,—
Ти безсило упав—і тебе росчавила п'ята
Відсталости німої.
А ми покотились хвилястою юрбою
До нових брам,—
Наша сила—там!

І ДУТЬ.

То не хрестами блискавка махнула по-між хмар,
Огнем прорізала і громом потрясла,—
То ти, о революціє, ударами весла
Земну юдоль понесла у простори
І ось уже ідуть нові керманичі
Без дзвонів і гармат,
Без золота й парчі—
Із маси темної виходять, йдуть і йдуть,
Займають шлях, як весен каламуть.
І цілину, немов степи Тургайськи,
Свою незайманість,
Робітники в науку мозок свій несуть
І виріжуть на ньому
Біноми й інтеграли
Різьбу яшмову досвіду і знань
І ці нові володарі здолають керувати
Цілими світами
І радій запряжуть у двигуни,
Як огородник ослюка.
А одпрацьовані і мняті сотні літ печеним буряком
Мізки дворян, жреців і крамарів
Примусять мазати машини
Перед польотом за кордони атмосфери,
А ні—на смалець перетоплять
І чоботи намажуть.

ЖОВТЕНЬ.

Вагон постукує, як серце унизу,
Коли душа захлинеться жахом
І немов розгніваний Везувій
З махом
Летючи
Сопе паротяг.
Ускочили в осінній ліс,
Як хлопці у горох
І наробили бешкету.
А хтось—напевно сторож
Гнався і гукав,
Забігаючи кругом здалека,
Розносив рокіт,
Як горіхи в збанку просторів—
І все дзвеніло полив'яною луною.
Жовто-гаряче листя
Немов жартома дівчина
Відпихало з солодким посміхом соняшний блиск,
А з того у вагоні ставало жовтого сяєва,
Мов у кошику з помаранчами
І думалось: то ж ми ускочили, як паротяг,
У вохкість заміряно-жовту
Городів Європи,
Сколихнули,
Ступили у драглі насичених гнилизною кварталів;
То ми гукнули,
Щоб сірома повстала
І Жовтень запалав
На світових полях
Рубінами заграв...
Вагон. Під вечір.

Рельси біжать вперед на захід сонця,
Як два гострих проміні
З червоно-метальовим полиском
Із кожного мого ока
І прошивають сивий туман—далину опалову.
Встрягаю зором, мов стрілою,
У мозок хмар,
Що препаровані лежать
На скрівавленій тарільці неба,
І увижається, що шпиль на Ейфелевій башті,
(Ще й зірка на чолі)
Плащем обкинувся червоного прапору
На вітру
І гордо став у позу,
Як лицар оглянувши поле:
„Усе побору!"
А як кордон пересікли—
Сичало панство
Клубком голодних гадів,
Що обложили нас кільцем ненависті.
О, сила породила вже гіпноз—
І зачарована кобра
Спиналася, щоб танцювати:
То новий маг
Заграв на комишеву сопілку
І шпигунів удав покірно ззаду повз—
То світовий надходить Жовтень.

ПОЕМИ.

ОНАН.

ПОЕМА.

ІНТРОДУКЦІЯ.

— „Ну, так що?
Ось я постриглась,—
У чоботях, в галіфе.
(Хай посміє той невиглас!)
Та скажи ж бо,
Як Оксана,—
Гарна й далі, а чи фе?
Що ж тепера ти замовк
І зіркаєш, наче вовк?
Що, обстрижену Оксану,
У тужурці та у штанях,
Цілувать тепер не станеш?
Що, тепер не ризикнеш,—
Мов, не здала вже на це:
Не підмазане лице...
Пам'ятаєш?.. ха-ха-ха...
Не боялися гріха.
В кобурі моїй наган,—
Поцілуєш, пан Іван?"
Той не втримавсь:
— „Ти глумитися не смієш!
Ой, Оксано, бережись!..
Знай, язика прив'яжи!.."
— „Що мені?... На все плювать!

Хочеш знать?
Я махнула на життя—
Вже пройшла моя кутя.
Спекуляцію лишила,—
Хай провалиться машина
Та на тендері їзда:
Я ще досить молода.
Для перекупок це діло,—
Їх за сало хоч роспʻять,
А я хочу хмелю, танців, бійки
Та що-ночі хлопців з пʻять.
Що, Оксана не така;
Як пшенишная мука,
Що, Оксана твердо стелить:
Не подушечка мʻяка?"
— „Не доводь мене, Оксано,
Я ще млію, з горя вʻяну
І за пал твоїх грудей
Кинусь сам на всіх людей.
Залишися на недільку,
Хоч на днину,
На одну годину
В ніч..."
— „Геть, ти, слинява гидото!
Пріч!"
— „Ти доводиш до гріха..."
— „Не боюсь,—он Ванька йде,—
З ним гуляю...
Ха-ха-ха..»
Ванька став,
Сціпив нагана,—
Грудь одкрита,
Морда пʻяна.
Подивився—захитавсь ..

— „Жарим, Сєнька!
А ти, сволоч, приставай!..
Ще посмій хоч раз!..
Знай!..."
І повів.
А там, як склизькі
Плазуни тиснутись будуть
Несвідомі і безвольні,
Бо співає вічна кров,
А діла їх—заяложеная рима
До слова: „любов".

І.

Людино розумна,
І ти не можеш увільнитись
Від пут увʻязливих кохання,
Яке для тебе, мов для мухи,
Меду ярого смолисто-жовтий солод.
Невже ти вічно мусиш бути
Ростертим порохом у подиху віхристому стіхії роду
Що кидає тобою, волею твоєю
І навіть розумом превищим височінів горніх духу,
Якого ти за межами усіх сістем космичних,
Неначе невода, роскинув?
І ти не зможеш...
А тут, в дчуй,—ти пішка з шахматного поля,
Де тріліони діляниць з мільярдами фігур:
Людей, собак, орлів та інфузорʻй
І слизької черви й гігантів слонів,
Німих холодних оселедців,
Що цілими пловучими островами кишать серед моря,
Купаючись у мутному молочному насінні самців, що
заплоднюють ікру.

І ставить безможно-нахабна рука
Тебе куди захоче на кострубатій площині земної кулі,
Чи дивишся ти на своє безсильство просто в очі,
А чи жахаєшься холодним потом,—
Тебе сліпа стіхія не питає,
А грає.
І приведе тебе до жінки, а тебе, жінко, до мужчини,
І мов крольчат спарує,
І нашепче, натхне у мозок твій забаламучений,—
І ти повіриш їй, що ти святеє діло робиш:
Твориш нове життя по власній волі
А де та воля, коли ти порох нікчемний у безмежнім вихорі плодіння?

II.

Іуда, син Іакова.
Немов сама природа гнучка у виходах,
Умів перевернути все на инший лад, для себе кращий.
Коли брати його вели нараду,
Убити Йосифа їх брата,
Який у батька улюбленіком був,
Пролляти крові Юда не схотів,—
І вихід винайшов такий:
Угледівши в пустині каравана,
Що коливався змійкою верблюдів
У сіро-жовтих далях
Безкрайньої пустині
І йшов із Галаду,
Несучи стіраксу, ладан
Та бальзам
Купців ізмиїльтян,—
Порадив браттям так:

— „Що користи, як ми уб'ємо брата
І приймем кров його на себе?
Ні, краще продамо його купцям,
Щоб плями крові братньої
На наших руках не засохли,
Бо він є наша плоть".
Зробили так,—
І живим зостався Йосиф,
А двадцять серебреників грошей
Іуді доручили берегти.
Ось наближається Рувім найстарший,
Немов газеля озирається, переживаючи тяжке щось серцем,
І поглядом шукає Йосифа,
Якого батько доручив йому, як старшому, глядіти
І не побачивши, зі стогоном роспуки
Роздер свою одіж на грудях,
Подвійно плакав через те,
Що Йосифа любив не менше, як боявся батька.
І тут Іуда,
Наче мудрий змій,
Із темної і затхлої печери
Душевної скорботи і тоскноти,
Де серце стиснуто у грудях,
Немов в гарячих кліщах вугіль,—
Привів до виходу з печери,
Продушину відкрив і випустив на ясний простір.
Брати зарізали козла
І ріжнобарвну одіж Йосифа омочили кров'ю,
Щоб до старого Якова принести.
І довго з горя плакав сивий
І рвав волосся на собі,
Пошматував свою хламиду,
До тіла притуляв Іосифову одіж,

І вив, як дикий звір,
Стогнав і плакав вельми знов,
Аж поки жаль його пройшов.

III.

Іуда, відділившись, один почав жити.
Він дочку хананіянку жоною взяв.
Вона родила сина Іра,
І другого Онана, а третій Шела був.
Найпершому, що Іром звався,
Він взяв Фамарь за жінку.
Та Ір був хилий, як верба на піскуватім грунті,
Тому й незабаром помер.
Тоді сказав Іуда до Онана:
— „Ввійди в кімнату жінки твого брата
І заплодни її.
І буде це насінням Іра,
Бо він мій син найстарший, найдорожчий
І рід його не може пересіктись.
І ще тому потрібно це зробити,
Бо гріх, щоб свіжа та здорова жінка
Безплодною лишалася лишень тому,
Що бог відняв від неї мужа
Чи наділив безсилим, із виснаженим тілом,
Хоч би і за гріхи батьків.
Хай заплодниться чрево,
Хай діти підростають
І спільною сім'єю заживуть
Та допоможуть старшим,
Бо хто на старости догляне,
Як не дитина рідня?"
— „Але ж ті діти будуть не мені,
А згодом ворогами стануть мені самому!"
Сказав Онан.

І у д а.

Ніхто не відає, що буде.
Як бог тобі невтомність тіла дав,
Повинен ти його святу чинити волю.

О н а н.

Дітей плодити?
Та ще й на ворогів собі?

І у д а.

Хіба не все одно, кому ті діти будуть,
Аби твоє насіння не вмірало.

О н а н.

А як не хочу я дітей ні брату, ні собі?!
Сліпим знаряддям продовжувати рід
Чи по твоїй, а чи по божій волі
Противно моєму тілу так само, як і духу!

І у д а.

Ти не посмієш так зробити!
Бо знищу я тебе,
Як ворога господнього й мого.
А як послухаєш мене,
То увільню тебе од всіх робіт і обов'язків,
І їжу кращу, й одіж матимеш від мене,
А як захочеш, поруч зо мною будеш керувати
домом,
Челяддю і землями моїми,—а ні, то пам'ятай!

IV.

Коли Очан ішов до жінки брата Іра
Її пізнати й заплоднити з наказу батька,
То штучними роздражненнями своєї плоті полово[illegible]
перед тим
Він проливав на землю насіння свого біломутний
струмень,
Аби не влить його в утробу жінки брата.
І хоч помер Онан від солодійства,
Та не плодив дітей без власного воління.

V.

Онан казав до Шели:
—„Я увільню тебе, о, брате мій, від пут,
Якими нас зв'язала сліпа і примхувата доля.
Нехтую людську я природу,—
Я вище неї став.
Безглузду силу, що тягне нас до жінки.
Я розірвав, як тонку павутину.
Тягнутись до верстата, на якому,
Всукавши маленьке волокно у віковічну пряжу
Людского роду,
Кожен каже:
— „Я створив велике діло,
Бо це моя дитина—частина меї плоті"—
А сам того й не зна, що він лишень є цівка сіра
В руці ткача сліпого.
Поглянь! Весна цвіте.
На тисячу запахів дише кожна билина,
І плодиться, парується усе:
Жабич на жабу лізе холодним, слизьким тілом і
крекче;

І, скріщившись задами, жуки тягають один одного;
І горобчиха присіда перед горобцем,
Розламується, крильцями тріпоче;
Там білі на листку метелики забились,
І свіжі пахощі несе фіялка,
Щоб пиль забрала з неї пчілка для черви,
Що плодиться в вощині.
Мене ж моя долоня біла,
Роскрившись, більше вабить,
Аніж дівоче лоно.
Так само здрігатиметься тіло,
Мов у хвилини смерті ноги комаря,
Коли моя правиця, немов жона мені віддасться,
І потече із фалльоса мій сік
Білясто-мутний і гарячий
І на свіжі пелюстки фіялки упаде,
Залле синяві очі і жовтий пил замісить,—
І пригорщі, дивись, он підставляє
Зелений лист широкий лопуха,
Щоб підхопить св'яту для нього вохкість,
Щоб не торкнулась до землі,
А щоб на ньому вмерла,
Не знаючи сліпої покори
Тій силі тяжиння до чого-небудь,
Що нами керує без нас.
Велике таїнство і св'ятість незмірима:
Тут воля вирвана із пут кохання

Ш е л а.

Ти помиляєшся, Онане,—
Моя душа до того не пристане.
Плодитись треба нам тому,
Що так велить людська і світова природа

І бог установив і освятив
Діло продовження людського роду,
І гріх великий тому,
Що сам бездітним уміра.
Коли природа, ліса, вода, степи, повітря
Дають багатство плодів і трав,
Насіння всякого і птаства, і скотини, й риби
Для спожитку людей,
І сонце ллє тепло і тінь дає рослина,
І де не глянь—достаток всього: їж, живи, плодись,—
То тільки кара божа
Покутою упасти може,
Щоб рід твій припинився
І зникнув ти з лиця землі в грядущих поколіннях
Нехай розмножуються люди, як пісок морський,
І землю заселять, немов буйнеє зілля,—
Нам заповіт од віку: плодитись, працювати
І наповняти землю.
І він св'ятий для мене,
Бо йде з моїм бажанням вкупі.
Не я йому служу, а служить він мені
І стверджує мою упевненність і діло
Святим тавром.

О н а н.

А знаєш ти, що це тебе обманює природа,
Щоб ти ішов покірливо на поводі у неї,
Як овен на заклання?

Ш е л а.

Тепер я догадавсь.
В тобі бракує волі зріктися насолоди.

Та ще до того ти боїшся,
Щоб не зачати дітей для брата Іра,—
Тому ти й солодієм став.
А потім захотів
Мене за спільника думок твоїх придбати
Ніколи не буде цього!
А знаєш що? Для спроби
Візьми і відречись од свеї плоті,
І ціломудрим будь до смерти,
Тоді побачу я твою велику волю,
Як і огиду до плодіння,
І визнаю твої думки за правду.

О н а н.

Лукавії слова!
Ти спокушаєш брата
Живим умерти й мертвим жити—
Умерти й жити одночасно.
Ти ж любиш так життя тваринною любов'ю,
Тоді навіщо ж ти мені
Пораду таку даєш?
Не хочу благ життя відкинути від себе,
Відняти насолод не хочу я.
Не хочу виректись од цвіту свого тіла,
Щоб знищити солодку хвилю,
Коли пилає кров і м'язи переливаються і ходять
під кожею моєю отарами овець,
що йдуть по косогорах.
Люблю, коли жар по тілі розливається,
А голова іде кругом, кругом,
Немов вируюча вода весняним ранкэм.
Від того відректись, убивши плоть свою і жити
тільки духом,

Себе перемогти для злого і тяжкого,
Тоді як легкий шлях до світлого, солодкого, —іди, бери,—
Ні, того не зроблю я, бо не хочу.
Ну, а коли-б я зберігав свою незайманність до смерти,
То далі що? До смерти доживу й помру.
То я і так помру, зате щасливий буду,
І вище задоволення прийде у душу,
Що не плодив дітей, унуків, правнуків,
Нащадків міліонів,
Щоб потім мучились в борні за істнування,
Страждали з покоління в покоління,
І все таки плодились далі, як комарі, жаби, ужі, собаки й коні.
Не поведу на це я сотні міліонів
Живих істот в засліпленні своїому фатальному, незмінному і потім неминучому, як смерть.
О, дякую тебе, мій ясний світе,
Що я прозрів хоч зараз,
Що я піщинкою не став у вихорі плодіння,
А сам отруйним ядом укусив стіхію,
Зате і вільним став, як окіян!

БУНТАРЬ.

1.

То не весела молодиця на Великдень
Пасисту запаску
Розгорнула на колінах—
То довгими ділянками полів укрились
Степи безмежні,
Як материя любов,
Прозорі, мов хлоп'я весною на одсонні
Луги послалися рядном зеленим,
Щоб на спочинок тихий
Лягли на них річки й озера.
А сонце
Огневу лемішку в небі колотило,
Немов у казані,
І дихало теплом.
Широкими степами,
Веселими лугами,
Переступаючи долини й гори,
Пройшов бунтарь у картузі, в чоботях,
А свитою—шинеля сіра.
Нікого й знати не хотів,
Щоб духу свого й трохи не зв'язати
А тут до нього спільники:
Послуги—обов'язок...
— Ах, ви, черва могильна! —
І під обцасом мокро стало.

2.

Ішов переступаючи річки й озера,
Пустоши, городи, містечка.
Ех, розвернути-б плечі,
Ех, сколихнути-б світом!
На двох сірих змійках шипить,
Чорне зікрате —
Летить.
Ех, потяга—гадюку світову,
С тендитними панами й панночками,
Чреватими вояками,
Плехатими жерцями
Самого бога —
Пустити з кручі
Перекидом
В грязь —
Га?
Повів рукою—сталось.
Болото затряслось.
Колеса, залізо погнулись, потрощились,
А дерев'яне—бризками пішло,
І рижа курява знялась.
(Нічого, що драговина м'ягка).
А сік червоний з мулом змішавсь
І стали фуси мов з олії.
— Гниль до гнилі:
Усміхнувся.

3.

І пішов бунтарь вперед
Вільним кроком.
Смердить горілим антрацітом,

А димарі до хмари пнуться.
По вулиці що-ранку
Біга гициль за собакою з гачком.
А другий по-за ним
З червоними шнурками на плечі
За жуликом гасає.
А той, мов рибка-сикавка в калюжі,
Шмигає рвучко вправо, вліво,
У двір, назад...
Чвіріньокають на здохлій деревині горобці,
Кошіль булок на хлопцеві проплив...
З червоною краваткою тріпоче на посаду
Інтеліґент із рижою борідкою.
Будує плян про волю бунтарю
І мимрить:
— Ех, дубінушка ухнєм!
(На Вкраїні).
Ей, ти, з дороги!
Вулицею дядько їде,
Й воли уперто не зминають.
І бабу, мов діжу, везе.
Підсіла аж пів воза під собою.
Ой то-то певно дітей,
Мов головчастої капусти накрутила.
Хоч животи як бубни нап'ялись
Од пісної картоплі з хлібом,
А морда кров'ю аж пашить
Ой, будуть бить,
Ой, загремить,
Аж бані з Лаври позлітають,
Аж димарі поклони битимуть до чорної
землі;

До пороху на вулиці!
Гуде гудок

І сонце підростає, мов бичок,
Щоб грюкнути тепла рогами
По черепу міщан
І по дахах червоних,
Щоб аж асфальтом засмерділо.

4.

Гудуть гудки проразливо,
А людська череда біжить
І в пащу під димарем
Ускакує один по одному,
Мов галушки в окріп.
Спішать у пельку, де гарчить машина.
І поки викине крізь задній прохід
Нестравлених,
То кожного обмуслить
Нафтою в замішку з брудом,
А перед вечером так порскне ними,
Що аж луна піде гудками знов
Од Урала через всю Європу,
І аж в Америці озветься
За годин дванадцять.

5.

Ідуть...
„Вставай, піднімайся,
Робочий народ"...
Ступають в ногу—на прапорах кров,
І бунтарь із над Дніпра
З ними разом, кроком, в ногу
Ген по вулиці пішов.
Не тому пішов із ними,

Що відданий був, як раб,
А тому, що ненавидів
Владу пана та царя.
„Вставай, піднімайся,
Робочий народ"...
І скривився рот,
А очі горять,
Бо кулемети будуть—
Буде кров.
Круки крячуть на хрестах,
Де-кого проймає жах
А бунтарь із ними йде,
Смілу бесіду веде.
Команда:
„Разом,
Ляжте плазом!
Бомби, бравніги наверх—
Смерть за смерть!
А дітей, жінок в підвали"
Кулемети загарчали,
І хворост тріщав в руках,
Де були рушниці.
Все повітря натягнулось
Наче шкура в барабана.
Хтось прийшов ударив:
Задвигтіло, задріжало.
Ура, ура...
Слава, слава .
І замерло.
Десь - не - десь
Чути—тахне постріл.
Сонце із-за хмари
На червонеє вітрило,
Що на башті

Тріпотіло —
Впало зором, наче кобець,—
Башта, мов голубка
Забила крилом скрівавленим.
А святий Михайло
На вершечку башти
Сторопів од ляку
І закляк
Навік.
Так дракона й не розсік.
Разом з натовпом по місту
Йде бунтарь.
Де червоний прапор висить—
Усміхнеться,
Мов до матері дитина.
Перемога.
Після неї дрібне діло—
Не йому,
Бо для серця, де вихрить огнем первісним
Світовий огонь—
Захопити всю плянету
До своїх долонь—
Це його.
„Вперед, вперед"...
„Робочий народ"...
Перейняв удари, допоміг—
І ступає з міста за поріг.

6.

Перейняв одні удари,
Треба другі перейнять:
Схід і Захід завзялися—
Посилають рать на рать.

А бунтарь посередині,
Щит із криці у руках.
Сам без зброї.
Ясна посмішка дитини.
Закликає:
„Азіяте,
Ти до нервів
І до згустків м'язів
Приєднай машину.
Європейцю, волі на:
Дух піднести, пламеніти
Всі ж ми материні діти,
Враз ходім
З міжплянетним ритмом.
Кожен з вас, людей маленьких
Ціла соняшна сістема
І в гармонії всесвітній
Рівноцінна величінь.
І невчасна нащо смерть,
Нащо тлінь?
Бути
У космичной рівновазі
Поруч з Марсом
З чередою Оріона
Власним сяєвом засяти,
(Духом не вмірати) —
Брате—
Це життя".—
— „Філософія",— й глузливо
Загуло відповідь
Градом куль,
Бо в серцях льодовий холод,
Абсолютний нуль.
Крові й голоду

Не збагнути кінця
А з Заходу скреготить зубами
Сіра гусениця:
Повзуть танки.
А зі Сходу з кривими ножами,
З косими очима,
Плазом підповзають
З бомбами в руках...
Трах-тах-тах —
Сухо затрахкало...
Та між ними бунтарь
На коліна упав, а стоїть.
Весь тягарь
Боротьби взяв на себе.
Мить одна—полоснув ятаган:
Кров із ран
Куля груди пройшла,
Що із танка послали.
А бунтарь ще стоїть
І тримає щита.
Страшна мить:
Роспинають нового Христа.

7.

Упав нарешті, бо для мін,
Що значить щит із криці
Серед війни та між руїн
Ставать одверто не годиться.

8.

Військовий вихор пронісся над жито пшеничними полями,

Роскидав усе, розніс.
Пролетів наче злий біс!..
Дай погляну...
Круки—гайворонь на свіжі трупи полетіли,
А вибухи порозвертали
Груди
Зеленого лугу,
Вінця закотили дернові:
І на зеленому—чорні ями,
Немов рани—
Рани, бо нема любови.
Нема...
Само зосталось поле—
Тиша німа ..
Столочили, зомняли, стерли!
Навіть річку отруїли смородом і гниллю трупів—.
Не можна дихнути.
А поле кроти зрили,
Залізні кроти—
І нема куди йти,
І немає сили...
Прокотилась буря...
І з неба похмурого
Виглянуло сонце
Печальне руїною
З кривавою міною
На лиці,
У червоній багряниці ..
Від диму гарматного,
Від серпанку опалового,
Що став над дібровою
І над полями—
Дивилося сонце і плакало кров'ю

За побитими людьми, незнаними...
Потім вітрець завісу димову кудись прогнав:
Зникла, як людська слава.
І клубок гав
З криком подався
Геть десь, до нових, ідучих на смерть, лав...
А тепло соняшне все плакало золотим
дощем,

Все падало—і ще, і ще...
І зародилось у поколупаній, гарматами по-
тертій, копитами збитій землі—
Нове життя.
Немає сел—згоріли,
Нема хаток—зотліли:
У цілому блакитному шатру—
Умру, умру...
Не горіти огнику на вітру.

9.

Два рази земна куля,
Нехтуючи усе, що творилось на ній,
Оберталась до сонця північним кінцем.
Нарешті втретє нахилила
Свій крижано-сивий чуб,—
Два роки минуло.
Вже літо.
Не шутка, коли холодом—снігом враз ук-
риється земля:

То-ж холод—життя нема.
А тут! Якими травами
Все зодягнулось,
Яким горошком поросло:
І синім, і рожевим, і жовтовим, аж білявим.

А запаху від них—що поле дише...
Це тут раніш було село,—
І тільки два роки минуло—пройшло...
Гей, ви, ріжнокольорі,
Що сонцем живете,
Як успіли ви одягти
Ту порепану, поколупану?..
Ну—чистий килим!
А тепер у снарядних ямах зелено-сиві
Кущі червоних маків поросли
І виглядають на стеблі крихкому,
Піднявшись з молочно-зеленого листя.
Вони вищі
За краї тієї колись смертельної ями,
Бо напевно у ній пошматована людина лягла
кістками,
І мозком змішаним із м'язами і кров'ю,
Пощикатурила боки і дно тієї ями.
Того і мак такий червоний, пишний, високий,
аж п'яний:
Так упився!..
Одно життя умерло,
А друге поросло на ньому.
А біла кашка небесною манною посипалась
на лисогорі.
Колись там жито тинялось повним колосом,
Шепотіло таємничим голосом,
І бігли хвилі скорі...
А тепер гурти волошок,
Що ось тут кущами стали в коло,
І дивляться блакітними очима,
І не моргаючи на саме сонце,—
Це ж не сон—не сон це,
А дійсність сама:

Поросли волошки, а жита нема...
Так, житечко само не відродилось,
Бо штучно тут садив його сіяч,
За плугом ідучи упертим кроком,
А яскори і той блават полов...
Тепер піди, зобач!
Не видно колосу високого:
Бур'ян, бур'ян—аж загуло...
Ось поле до самого обрію жовтаве.
Це буркуни, як ліс повстали.
Гудуть чміл'...
І запах од землі
Іде новий, медовий...
Квіток, квіток на схід, до самої діброви,
Що общипана мов та курка
Де-не-де дряпатими стірчить дубами,
Бо звалили на окопи велетнів упень,
Як бились кілька день
Обдурені панами...
А гілки падали безсилі,
Підтяті кулеметним градом...
Ось рів... Чого він серед поля?..
Не треба... не згадуй...
А правутиця
Не питає:
Поплуталась, постлалась
Між черепками снарядів іржавими,
Обнялась із телєфонним дротом,
Що тут чогось поплутався так само,
І скрізь потицяла
Свої біласті парасольки.
А до них бджілки заглядають:
„Дзу" та „дзу"—
„Чи нема тут часом медку?"—

Питають.
І пишний сад із поля став...
Одно умре—і друге встане,
Нове життя, ще більш доцільне і прекрасне
Природу осія:
Це вся велика мудрість битія.

10.

Лежить бунтарь убитий.

Та вірить люд, що час настане,
І глек цілющої води
Прийде й пролле на свіжі рани
Володарь тихої ходи.

І серце змучене окропить,
Прихилить місто до села,
І змиє всю душевну копоть,
Що з диму воєн налягла.

І в братнім колі ріжних націй
Вже фабрика не буде злом,
А осіяним храмом Праці,
Як раньш одпущення козлом.

Машина голосом мелодій
Замість гарчання заспіва.
Звуком фанфар гудка замінять,
Як поччуттям бліді слова.

І ратай плугом електричним
Між робітничих пройде вілл,
А ярма—спалять, де одвічним
Рабом ходив голодний віл.

ВЕЛИКИЙ ХАМ.

ДРАМАТИЧНА ПОЕМА.

I.

(Хор пластичними рухами підкреслює чуття).

Один із хору (старий, седить і оповідає).

В той час, як Нояг сів у свій ковчег,
Зібравши всю родину й челядь,
Щоб не загинув людський рід,
Тоді сказав синам:
„Візьми до того по семи пар чистих
І по дві пари нечистих істот,—
Бо так Господь звелів".
Коли синів і домочадців
Іскликав у свій дім пловучий
Шостисотлітній Нояг—
В ту хвилю розверзлись хмари
І ринула вода, мов з луба,
А з берегів піднялись води
І кинулись на ліс, на поселення людські.

Весь хор. Немов кошлатий звір
З брудною бурою шерстею
Перший вал покотився,
Перша хвиля пінява погналась.

А далі за нею,
Немов гукаючи з шипінням: слава, слава,
Пішли у бій водяні раті.
І пажиті змело і столочило хлібний колос.
Не буде вже тепер у тих місцях
Роспачливо ячати голос,
Що столочив сусід
Його найкраще поле.
Бо не таких бід
Зазнати повинні люде,—
Так сказав Господь
Прогнавши з раю тих,
Що захотіли знати все.
І от тепер наслав він зливу вод.
Ось хвиля простягає руку
Все вище й вище.
По камінях на гори ступає,
Мов велетень,
Пересягаючи безодні.
А в ковчегові з кутка неслося голосіння
Жіночої роспуки.
І з жахом ричали звіри
І бився по під стелею ковчегу,
Лопочучи крилом, мов у долоню,
Біластий голуб з голубкою своєю,
І знесилений аж потім сів.
І тільки було чутко
Дикі звиви голосів...
То люде і звіри все вище на гори гнались
На дерева спинались,
Росчавлюючи нашвидку
Плазуючих поспішно гадів.
А внизу клекочуть води
І ковчег на них здрігається,

Як бик від гедзових укусів,
Що мечеться в кошарі...
А Нояг все живий.
Ось він іде покірний Богові слуга,
Як був учора, такий і нині.

Н о я г. Це сила Господня,
Але людині,
Спасти своє насіння проте Ягве могутній допоміг

Він захистив мене і челядь,
Хоч невеликий я сіяч, що вийшов на його розліг.

Спасай же нас, Ягве, і далі,
Хай буде милість твоя над нами.

(Прибігли підростки і діти, окружають Нояга).

Д і т и. О горе, діду, бачиш, як топиться усе,
Як хвилі запинені хапають,
Немов каймани пащею ягнят, людей, що збожеволіли від ляку.

Ми боїмось...

Н о я г. Не бійтеся.
Це кара Божа, дітки,
На людей, що забули заповіт його.

Д і т и. Чого Ягве такий жорстокий?
Адже ти нам казав,
Що Бог усе на світі милувати наказав:
Найменьшого жука, найгіршую людину, —
А сам, дивись, не милує.

Хлопець. Чому не хоче милувать?
Недавно ти казав, що Бог є милосердя.

Н о я г. Бог—милосердя, дітки, правда.

Дівчинка. А нащо він топить усе?

Н о я г. Бо грішні люде стали.

Хлопчик. Але ж йому це не болить?
До нього не дістане: він аж на небі?
Чого ж він сердиться?
Як нас той песик не куса,
Що вліз тихенько у ковчег,
Хоч ти казав не брати більш нікого,
Бо псів дві пари узяли,—
Проте його не скинули ми в воду.
Нехай собі сидить, аби нікого не кусав.

Дівчинка. Від ляку аж трясеться він...

Д і т и. Ходи із нами, діду, поглянь, ось там сидить він.

Де-хто. Он-де, там!..

Н о я г. Не можна залишать, треба Бога слухати.

Д і т и. Зостав для нас... (ідуть).

(Один із челяді прийшов, підмитає ковчега).

Х а м (до челядника) Тобі не страшно?

Челядник. Багато бачив, але такого ще ні.
Коли відчув, що спасся я, то так приємно стало.

С е м. (Увійшов. До слуги). Сам Нояг наказав,
Щоб ти пішов прибрать у стойлах,
А потім воду вихлюпувать почнеш,
Що протіка в ковчег. (Слуга хоче виходить).

Х а м (до слуги). А їсти давали тобі?

С л у г а (Обертаючись). Ні. За це забули. (Іде).

Х а м. Так іди поїж спочатку, це я кажу.

(Входять Нояг і Яфет. Сідають. Хам до Нояга).

Х а м. Скажи, наш батьку,
Чи правду робить Він,
Що топить те, що сам створив?

Н о я г. А ти, коли невдалого зробиш списа,
Хіба не так само швидко його поламаєш,
Як влучно зробленого кинеш,
В маленьке око гіпопотама?

Х а м. Так, батьку. Лишень із того видно,
Що й сам Ягве не дуже добрий майстер.
Он бачиш—лине птах.
Хіба роботи мало там
Найвищий судія й творець
Поклав, працюючи весь день четвертий?
А зараз, поглянь, як уперто
За своє життя бореться
Та двокрила істота.

(Птах, помітивши ковчега, сідає на даху його. Потім починають насідати ще й інші пташки).

Х а м (продовжує).

Тепер він сівши думає спастись,
Але чи то надовго?

Я ф е т. Як Бог захоче.

С е м. А ти як, батьку думаєш?

Н о я г. Так, сини мої.
Ні оден волосок із вашої голови не спаде
Коли найвищий судія того не схоче.
Його благостна й правдива зіниця
Наперед вже бачить, кому дати життя,
А кому смерть.

Х а м. Ви помиляєтесь.
Без їжі, птах не зможе жити,
А значить здохне.

Н о я г. І це установив господь.

Х а м А коли я зжену його з покрівлі,
Літати далі над водою,
Тоді напевно знаю я, ще швидче він загине.

С е м. І цього хоче господь.

Х а м. Ні, цього хочу я!

(Зганяє птаха).

(Птах, політавши круг ковчега, знову хоче сісти).

С е м. Пусти його: хай сяде. Він же хоче жити.

Х а м. Не все одно, що день чи два він ще протягне?
Адже-ж коли-б і спасся він,
Його колись як не хижак іззість,
То здохне сам.

Н о я г. Ой, не кажи так, Хаме!
В тобі не серце—камінь.
І як такий ти вродився між нами?

Х а м. Хоч кам'яне, зате правдиве серце,—
„Такого бог сам захотів",—сказав би Сем,

Бо він сотворив мене.
Он, батьку, подивись на диво,
Яке й твоє чуття глибоко-добре змінить.
Ну, що ж, твій птах усівсь,
А коло нього: другий, третій,
Дванадцятий, двадцятий, без числа...

С е м. Ой, ли шенько: їх тьмою повалило!
Боюсь, що наш ковчег затоплять!

Х а м. Так що? Адже, ж і птаство хоче жити,
Не меньш, як ви зо мною.
Що, може не зженеш,
Як я недавно радив?
Тут справа ясна:
Або продовжиш пташкам життя
Ще на пів-дня,
І згинеш з ними разом,
Або з родиною і тими парами істот,
Насінням од яких після потопу
Знову наповниться земля,
Зостанетесь навіки жити
В прийдешніх поколіннях.
Кого ж нарешті вибіраєте?
А я так вибрав зразу:
Спочатку я, а потім все останнє.

Н о я г. Тут видно божу волю.
Ідіть, зганяйте!..

Х а м (сміється).

II.

(Нояг седить у задумі. Поруч Хам. Дощ перестав. Сонце над водами).

Н о я г. Коли господь свій правдивий суд чинив,
Щоб знищити все живе на землі,
Навіщо він сениць,
Невинних солов'їв співучих,
Багатобарвних райських птиць—

І тих не пожалів?
Чому така жорстока воля?
Я бачив, як вони крихкими грудками
Боролися зі зливою й вітрами,
Тріпочучи в безтямі намокшими крильцями
Над водяною стихією.
Як, жахаючись смерти,
Вони спускалися проте все нижче й нижче,
Бились знов до гори од хвиль запіняних,
Що пащі розставляли,
Щоб швидче тільця ті дрібненькі
Проглинути.
І ті нарешті, в боротьбі знесилившись,
У бурій, бурлючій воді поринали навіки
Навіщо?

(Підходить один із челяді й дивиться у щіліну на воду. Потім обережно поглядає на Нояга).

Н о я г (до челядника сухо). Ну, ти, чого став?
Прибрав у стойлах?
Не можеш роботи иншої знайти?
Як бачу, лінтяюка ти!
Набрав я у ковчег такого гною,

Що краще було б вола без пари взяти з собою,
А-ніж тебе.
А подяка—ось тобі: поглянь на нього.
Готів у щілочку дивитись на водяні бульки.

Хам (додає іронічно). Як ми з тобою, батьку...

Ноях (гнівно). Ми тут володарі від бога!

(До челядника). А ти, за те, що взяв тебе,
не залишив на здобич водам,
Повинен вдячним бути все життя,
Слухняним, працьовитим. Іди!

(Челядник відходить).

Ноях (до Хама). А ти мені розбестиш
Всю мою челядь,
Яка за те, що її спас,
Од загибелі у водяній пучині,
Готова викинуть мене з ковчега нині
Мене у першу чергу,
Потім вас!

Хам (обурено). Тобі, як бачу, батьку,
Приємні лиш покірливі раби
Та плазуни підножні,—
Всім другим—жить не можна,
Бо вони шкодять тобі.
Підлесливість порожня
Тобі згучить немов струмка холодного журливе журкотіння,
Під полуденним боєм соняшних стріл,
Коли ти заліг у тінь.

Тобі приємна цвіль,
А не буйна рослина,
Тому хотів би ти, щоб кожна твоя дитина
Була така покірлива, як Сем.
Я і мої сини на те не підем.
Тобі приємні лиш раби
Для послуги й насолоди,—
Всім иншім жити—годі!

Ноях. А хоч би й так?
Лишень додати треба
Мені приємні навіть вороги,
Коли вони за мене слабші,
Або сказати краще,
Коли сильніший я.

Хам (насмішливо). Приміром заїць,
Що твій зелений виноград погриз.
Він ворог твій, а значить ..

Ноях (перебиваючи). Не тільки заїць, а й ведмідь...

Хам (додає з сарказмом). Коли до западі ускочить,
Або ще краще—під'яремний віл,
Ув'язаний, що й мукнути не може.
Відірветься, то рознесе рогами загорожу
Почавить ратицями нас нікчемних...

Ноях. О, тут то й вся ріжниця
На те його й ув'язують в ripучі ярма,
Щоб йому не дати битися .

Хам. Я це давно помітив,
Що де ти почуваєш владу над живучим,
То ти міцний немов камінна круча,
І жалощів не маєш,

Не тільки до живих істот,
А й до людей тобі подібних.
Тобі раби приємні,
І їх ти трохи наділяєш,
Але не всім,
А вільному бажаєш,
Щоб упав на нього швидче грім.
Та коли віл ув'язаний відірветься колись,
Тоді тебе він милувать не буде.
Підходиш зараз ти до нього.
Труситись починає, сопти і шамотать рогами,
Бо боїться тебе через твою над ним силу,
Але й ненавидить так само.

Н о я г. Ти кажеш—він мене уб'є,
Уб'є за те, що я зберіг його в ковчегові од потопу?

Х а м. Щоб потім гнати на роботу?

Н о я г. А все таки за те, що я даю йому життя,
Такої ждати відплати?
А бог? Він право дав карати!

Х а м. А коли й так?
Хіба ти думаєш,
Що раз зробивши добре діло,
Ну, милість, або підмогу,
Ти маєш право через те гнітити?
Тим більше, коли знаю я,
Що милість уся твоя
Полягає в вигоді.
От ти береш аж по семи пар чистих істот
І тільки по дві пари нечистих...

Н о я г. Це бог сказав!

Х а м (іронично). Бо видно захотів
Тобі так само прислужитись.

Н о я г. Ти простирікуєш до бога!
Ти хочеш за добрі вчинки платити злом!

Х а м. Я доти що-небудь поважаю і ціную,
Доки в ньому бачу добро і справжню чистоту.
А коли зло несуть, чи бруд,
То за старі послуги,
Я милувать і кланятись не стану.
Коли мій лук постарів, або зламавсь,
Не стану я йому зате приносить жертви,
Що ним колись убив.
Дві сотні гусей та зайців,
А просто кину в огонь, щоб згорів.

Н о я г. І навіть найдорожче своє,
Чим ти раніш, може, жив, кохався,
Яке тобі стільки раз у пригоді стало,
Як зір на небі—
І того б ти не пожалів,
Коли-б воно на зле хоч трохи повернуло?

Х а м. Це, дивлячись, наскільки.
Я найлюбіше узуття,
Коли зносилось —викидаю,
А коли муляти почне,
Перероблю спокійно і, розуміється, без жалю.

Н о я г. Ну, а коли-б рідня мати,
Що скормила тебе своїми сосцями,

Коли небудь у бійці з носорогом упертим
Взяла і зрадила тебе, злякавшись смерти,
Щоб самій спастись, і стала-б утікати?
То як тоді? Щоб ти зробив?

Хам. Коли-б живим лишився,
То матір я-б убив
Чим ближчий був до когось,
Або чим більш добра від нього мав,
Тим з більшою рішучістю по зраді
Я росквитався-б з ним,
І добрими ділами
Не зменшити йому провини а ні на крихту.

Нояг. Ой, Хаме! Хаме! Хаме!

III.

Один із хору.

Ось води спали,
І дерева розвинулись наново,
Немов весною.
Сонце
Жовтавий мул сушило на гіляччі,
Що осів в води тоненьким слоєм,
Мов амальгама.
А лози навосковані неначе,
Прикрашались бруньками,
Розгортаючи їх у ніжно-зелені ляковані листочки,
Розбіглись звіри по лісах,
Защебетали ластівки,
І дика квочка
Заквоктала десь під корчами.

А вітець ганявся за метеликами зеленими лугами,
Де одросла й цвіла латача жовта,
Мов яйце розбите,
І струнко стала біла підойма
Зайнявши цілі простори.
Заклекотів десь боцян,
Шукаючи жабів по болоті.
Все живе створіння
Скупчилось тепер у тій долині,
Де першу зелену гілку маслини
Знайшла голубка, послана з ковчегу.

Другий. Ніхто тепер вже не боявсь потопу,
Упевнюючи сам себе,
Бо бачив після розгніваних докорів неба
На бурому полотнищі, вітром порозриваному,
Веселки прозорий міст між милістю і страхом.
Сам Нояг зробився ратаєм
І виноград садив.
Він знав, що сік із ягід виноградних
Не менш приємний од гранатних яблук,
Тому і надушив його великий посуд,
Щоб напитись.
Жаліючи для других, став хлептати сам.
Надпивши трохи, знову пив,
І пив аж доки п'яний став,
І поки не звалився
Зірвавши одіж свою, покриту мерзотою
Лежав посеред двору колодою,
Бо міри знати не хотів,
Бо мав зажерливу натуру

Набрати як найбільш, коли є змога,—чи
треба брать, чи ні,
— Аби було мені.
Тому й напився до безтями,
І тепер валявсь посеред двору,
Мов стерво набрезкле від жари.

Третій. Син Хам, побачивши огиду батька,
Не став виправдувать його в своїх очах,
А ще узяв і втокмачив носом у гидоту,
Бо Нояг того заслужив,
І кинув правду всім у лице
Хоча і не лагідно йдучу за бажанням,
Зате уперто-міцну і незламну.
Як камінну скалу.

Хам (до Сема і Яфета, показуючи на п'яного батька)
Дивиться, он ваш батько,
Якого ви так шанували,
Що був святим для вас,—
Ось він який є справді.
Немов рябочеревий здохлий ящур
Догори черевом роздутим голим ліг,
А коло мурмулястих брудних ніг
Те грішне тіло,
Що вас створило—
У блюваках тепер.
Ну, що ваш совершенний?
І вроду людську загубив,
І нижчий став, ніж найогиднійша тварина,
Бо та не знає зажерливости такої—
Вона більш чиста, ніж батько наш.
Ну можете сказати самі собі ви правду в
очі,
Що коли батько добрим і безплямним був,

То і зразком міг бути?
А тепер, чим більш його любили,
Тим більшу огиду повинні мати.

Сем. Не кажи так, Хаме,
Схаменися.
На батька так казати,
Що породив тебе?

Яфет Іди собі, Хаме,
Бо ти доводиш до гріха нас.
Він батько наш—
І ми повинні його в пошані мати.

Хам. Навіть коли він весь гидота?

Сем. Навіть тоді!

Хам (саркастично). Я розумію вас...
Ах ви, нікчемники, злякались?
Ви боїтесь на дійсність глянути одверто,
Щоб не згубити враження, яке вам миле,
Не оганьбити в собі того, що ви любили.
Ви хочете, не бачивши,
Обманювать самі себе й надалі!
Ну щож кому що подобає!
Орлу літати по-під небесами, а хробаку
повзти.

Сліпому-ж бути с власного хотіння
І закривать на правду очі,—
Ні, того я ніколи не захочу!
Бути рабом фальшивих власних тверджень,
І їх не перевірити, коли є змога,—
Це робити можуть лишень безвольні пла-
зуни.

Я знов кажу: не хочу!

Бо сильний просто гляне,
Не побоїться й сам у себе чомусь повалити,
Коли він помилявсь,
Хоча-б воно було йому як дороге й приємне.
Не побоятись бачити свою помилку—
Це сильний і правдивий може!
Обманюйте-ж самі себе
Хоч тим, що ви не бачили
Огіду батькову і зможете подумать,
Що може я брешу.
Бо ви привикли мати бога
І кланятись йому,
І страшно вам його звалити у собі,
Або змінити на другого, хоч би й правдивого.

Сем. Коли-б ми й подивились,
То твердо знаємо, що наша любов
Не зміниться до батька.
А коли так, то, значить, і дивитись нам не треба.

Хам. Не віриш сам собі,
Тому й не хочеш,—
Не хочеш, бо боїшся.
Признайся-ж ти, брудне видовисько те уявляєш з моїх слів,
Але собі в душі сказати можеш:
„Я його не бачив!".

Сем. Не бачив і бачити не хочу!

Яфет. І я так само.

Хам. Тим гірше для вас.
Бо потім буде тяжче,
Втокмачить вас колись життя
В той самий бруд ще й носом,
Та так, що і заплющити очей не дасть вам змоги.
Для мене-ж, коли можна,
Правдиву правду бачити наочно,
Повинен знати я її сувору,
Хоч би й немилу сперше,
Щоб прямо йти, а не блукати маняками
По власній волі—з власного страху.
І за хвилину роспуки й росчарування
Безмірно-світлим у житті досягненням,
Яке стоятиме не на брехні,
Мов на піску морському,—
Заплатиться мені.
Коли ідучи в ліс
Ти на певну стежку станеш
Хоч би й яку привабливу,
То заведе вона тебе у нетри,
Що й пізне каяття не допоможе.
А кострубатою, але правдивою—
Ти зайдеш до мети.

Сем і Яфет.
Іди собі від нас, іди.

(Сем і Яфет беруть гуню, накидають собі на плечи і дивлячись назад прикривають наготу батька, щоб ії не бачити).

IV.

Один із хору.
Як Нояг, виспавшись, тверезим став од хмелю

Тай довідавсь,
Що син його підстарший учинив,
Себе не став вважати винуватим,
Розгнівався, почав кричати,
І мерзкими словами
Називати Хама.
Але боявсь його прокляти,
Бо хто ж, поправді, не боїться сили,
Коли він од життя?
Накинувся на Канаана, Хамового сина,
І дико голосив:
„Ой, щоб же ти долі не мав, Канаане,
Рабом що найменшим служитимеш усім,
Бо мій господь є богом мого Сема,
Росширить і Яфета,
А ти у них зостанешся рабом".
Спокійно Хам на те сказав:
„Розсердившись, по злобі,
Дурниці хто не скаже?
А особливо, коли провину сам зробив?
І батько мій так само чоловік,
Ще й древній віком".
Відкликав Канаана
Іти у ліс рубать платана.

Другий. Великий і правдивий Хам
Відбився у тисячах своїх нащадків
Міцних, як камінь.
А всі прокльони батька
Про вікову підлеглість його поколінь
Так само згинули, як тінь,
Коли померкне сонце.
Син Хама, Канаан
Не став слугою,

Тай гостем не лишився у наметі
Сема і Яфета,
Бо дух бунтарський не улігся
В узеньку щілину покори і послуги.
А його паростки терпкі на смак
Для слухняних Семових нащадків,
Ганяли по степах і по лісах мисливцями,
Немов сайгаки—
І тільки засторогою були
Слова їх пращура,
Щоб справді не попасти
В раби до свого брата.
І дуже покоління повстало з роду Хама.
Сини його Куш, Мизраїм, як Фут і Канаан
Лишили після себе вічну згадку,
Бо міць у боротьбі перейняли у батька.
А Куш явив Нимрода
Велетня на землі,
Що силою і здібністю своєю
Придбав був назву ловця перед господом

ЗМІСТ.

Животворчий дух 3
Контрасти 5
Сила віри 9
Одна мисль . . . . . „
В революцію 10
Нові часи . . . . . „
Літнє 11
Колос Мемнона 13
Воскресіння Діоніса 14
Старцям духу 16
Революційний поет . . . . . „
Моя пісня 17
На долині 19
Контраст 21
Заклинання 22
Робітниче свято . . . . . „
Осінь 24
Асонанс . . . . . „
Вона 26
Світовий закон 27
Правічна кров 28
На простори 30
Мій дух 32
Ніколи! 34
Вибухи сили . . . . . „
Революційна сила 36
Лагідність 37
Пісня 39
Ридання братнє 41
Палаючий дух . . . . . „
Людині 44
Контрасти 45

Градація 46
Не байдужі меші 47
Сучасне місто 48
Дощ 51
Степ 52
Липень 53
Пасіка 54
Баль 55
У в'язниці 56
В бібліотеці 57
На мавський Великдень 58
Весняний мотив 59
Імпресія почуття 60
Осінь 61
Чуття 62
Каіяфин суд 63
Час 64
Під ноги 68
Ідуть 69

ПОЕМИ

Онан 73
Бунтарь 85
Великий Хам 96